

L I B E R A L I S M E I N B E W E G I N G

Ontwerp POLITIEK BELEIDSPROGRAMMA J.O.V.D.
1980-1985

Samengesteld door de Commissie tot
herziening Kernprogramma J.O.V.D. 1975:

Frank de Grave
Robert de Haze Winkelman
Ardwin Lantain
Bart Lijdsman
Rino Schreuder
Gijs de Vries

V O O R W O O R D.

Voor u ligt het ontwerp van het nieuwe politieke programma van de J.O.V.D. "Liberalisme in beweging". Het zal het oude Kernprogramma van de J.O.V.D. uit 1975 moeten gaan vervangen.

In vergelijking met dit Kernprogramma 1975 is gekozen voor een andere opzet. Er is niet gestreefd naar een behandeling van het totale politieke veld. Dit heeft immers het nadeel dat slechts kort en in stellingvorm op politieke problemen kan worden ingegaan, hetgeen een relatief snelle veroudering van het programma tot gevolg had.

In het nieuwe politieke programma heeft de commissie tot herziening van het Kernprogramma 1975 ernaar gestreefd diepgaand en fundamenteel in te gaan op die terreinen, waar haar inziens de komende vijf jaar de meeste problemen zullen ontstaan. Naar volledigheid is dus niet gestreefd, maar wel hoopt de commissie dat zij de richting heeft aangegeven op welke wijze liberalen de uitdagingen van de jaren tachtig zullen moeten gaan aanpakken.

Het J.O.V.D. congres zal in 1980 dit ontwerp programma definitief moeten vaststellen.

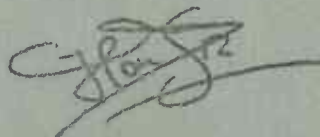
Ook het VVD congres stelt in 1980 haar Liberaal Manifest vast. Voor de J.O.V.D. als liberale jongerenvereniging een belangrijke gebeurtenis, waar wij zeker onze kritische inbreng bij zullen leveren. Dit ontwerp programma "Liberalisme in beweging" zal daarbij uitgangspunt zijn.

Als naam voor het programma koos de commissie "Liberalisme in beweging", om aan te geven dat liberale politiek niet star, dogmatisch of vastgeroest moet zijn, maar flexibel en inspeland op nieuwe ontwikkelingen. Een dergelijke liberale politiek is immers in de jaren tachtig onmisbaar.

Dank gaat uit naar de commissie tot herziening van het Kernprogramma 1975. Dat hun werkstuk een belangrijke bijdrage moge leveren aan de ontwikkeling van het liberalisme.

januari 1980

Landelijk voorzitter J.O.V.D.

Frank de Grave.

I N H O U D S O P G A V E

Voorwoord

- blz 1 Mens en wereld
- blz 6 Mens en omgeving
-milieu
-ruimtelijke ordening
- blz 15 Mens en recht
- blz 19 Mens en welzijn
- blz 21 Mens en staat
- blz 27 Mens en welvaart
-de economische politiek in de jaren tachtig
-inkomenspolitiek
-technologische vernieuwing en industriepolitiek
- blz 44 Mens en ontwikkeling

MENS EN WERELD.

inleiding

Het Nederlands buitenlands beleid kent twee hoofddoelstellingen: bevordering van vrede en van sociale rechtvaardigheid. Deze beleidsterreinen hangen ten nauwste met elkaar samen; niet alleen omdat de gelden die staten voor bewapening uittrekken niet kunnen worden benut om de levensomstandigheden van de wereldbevolking te verbeteren, maar ook omdat schrijnende armoede en politieke onderdrukking in de meeste werelddelen een voortdurende bedreiging van de vrede vormen.

In talloze landen leiden mensen een onmenselijk bestaan. Het verschaffen van ontplooiingsmogelijkheden, juist aan de armsten en minst bevoorrechten ter wereld is een der belangrijkste doelstellingen van liberale politiek. Met kracht bevordert Nederland het totstandkomen van rechtvaardiger internationale verhoudingen.

In toenemende mate kenmerkt de internationale situatie zich door vervlechting van ontwikkelingen en door onderlinge afhankelijkheid van nationale staten. Het Nederlands buitenlands beleid is daarom gericht op bescherming en versterking van de internationale rechtsorde, zulks primair in het kader van de Verenigde Naties.

Totstandkoming van een wereldrechtsorde en van een mondiaal stelsel ter handhaving van de vrede is niet binnen afzienbare tijd te verwachten. Het Atlantisch Bondgenootschap is derhalve vooralsnog onmisbaar voor de Nederlandse veiligheid.

Nationale beleidsinstrumenten schieten steeds vaker tekort bij het oplossen van de politieke, economische, sociale en culturele vraagstukken waarvoor onze maatschappij zich gesteld ziet. Een samenleving, gebaseerd op de in dit programma geformuleerde beginselen is niet langer op nationaal niveau te verwezenlijken. Dit noopt ons land tot nauwe samenwerking met de overige lidstaten van de Europese Gemeenschap. Nederland streeft daarom naar intensivering en uitbreiding van deze samenwerking. Versterking van het democratisch functioneren van de Gemeenschap en tot standkoming van een economisch en monetaire unie staan hierbij centraal.

vredespolitiek

Het Nederlands beleid is zowel gericht op het waarborgen van vrede en veiligheid als op verdergaande ontspanning in de Oost-west verhouding. Ontspanning, noodzakelijk om de bewapeningswedloop te kunnen beteugelen, is alleen mogelijk zolang de NAVO geloofwaardig blijft.

Vrede en veiligheid in de wereld zijn het best gediend met een mondiaal en op basis van wederkerigheid gecontroleerd terugdringen van de bewapening. Ons land zet zich in voor effectieve maatregelen tot beheersing en vermindering van bewapening. In internationaal verband bevordert Nederland het totstandkomen van een consensus ten aanzien van vreedzaam gebruik van kernenergie en niet-verspreiding

van kernwapens, alsmede controle op de handel in conventionele wapens. In de Oost-West verhouding is het streven er in het bijzonder op gericht de rol van de kernwapens te reduceren, waartoe een evenwicht in de conventionele bewapening vereist is.

De op West-Europees grondgebied opgestelde nucleaire wapens hebben in de eerste plaats een signaalfunctie. Inzet van deze wapens is slechts aanvaardbaar als laatste mogelijkheid, waartoe het Westen noodgedwongen moet overgaan. Kernwapensystemen die primair een vechtfunctie hebben, zoals Honest John en Mike-Hercules, dienen daarom sterk in aantal te worden verminderd. Om de geloofwaardigheid van de koppeling met de Amerikaanse strategische kernmacht in stand te houden, is beperkte invoering van in West-Europa te stationeren, en tegen doelen in de Sovjet Unie te richten nucleaire wapens, zoals Pershing II en cruise missile, noodzakelijk.

Taakverdeling, rationalisering en standaardisatie worden bevorderd om de effectiviteit van de bondgenootschappelijke defensie te vergroten en verspilling van geld en mankracht tegen te gaan; hierbij is samenwerking tussen de Europese NAVO-partners wenselijk. Tevens dient regelmatig overleg tussen de Europese lidstaten over het veiligheidsbeleid plaats te vinden. Een zelfstandige Europese defensie is strategisch, economisch en technologisch geen realiseerbare mogelijkheid, en vormt evenmin een bijdrage tot veiliger en stabielere internationale verhoudingen.

sociale rechtvaardigheid

Het merendeel van de wereldbevolking leeft onder onaanvaardbare economische omstandigheden. Hier ligt het meest schrijnende probleem van de huidige en toekomstige generaties. Tussen politieke en economische onderdrukking, armoede en schending van mensenrechten bestaat een nauw verband. Werkelijke vrijheid vereist politieke en economische onafhankelijkheid; waar in elementaire levensbehoeften van de bevolking niet kan worden voorzien bestaat weinig kans op verwezenlijking van klassieke en sociale mensenrechten. Voor het Nederlands buitenlands beleid vloeien hieruit de volgende consequenties voort.

Nederland zet zich in voor de bescherming en versterking van de internationale rechtsorde waarbinnen de vrije geestelijke en maatschappelijke ontplooiing van alle mensen met kracht worden bevorderd, zonder onderscheid naar geestelijke overtuiging, nationaliteit, ras, huidskleur, geslacht, taal of maatschappelijke positie. Nederland spant zich in voor eerbiediging en uitbreiding van de klassieke en sociale mensenrechten, en bestrijdt naar vermogen iedere vorm van discriminatie.

Tot deelname aan blokkades, boycots, embargo's en vergelijkbare handelspolitieke pressiemiddelen dient ons land eerst dan te besluiten als zij in internationaal verband, zoals de VN, zijn overeengekomen, en indien voldoende zekerheid bestaat dat zij geen onevenredige schade aan de betrokken bevolking zullen toebrengen.

Nederland streeft naar structurele verbeteringen in het geheel

van de betrekkingen met de ontwikkelingslanden, waardoor zij in staat worden gesteld op basis van gelijkwaardigheid deel te nemen aan het internationaal verkeer.

De bilaterale hulp wordt geconcentreerd op die landen die onze hulp het meest nodig hebben en die zich inzetten voor de ontplooiing van hun bevolking, in het bijzonder voor de verbetering van de levensomstandigheden van de zwaksten. Bijzondere kennis van en ervaring met specifieke problemen van ontwikkelingslanden worden in het kader van het EG-ontwikkelingsbeleid ten nutte gemaakt. De hulpverlening, die zoveel mogelijk een ongebonden karakter moet hebben, dient mede ten goede te komen aan de bevordering en handhaving van de klassieke en sociale mensenrechten.

Nederland streeft naar een betere internationale arbeidsverdeling tussen de landen van de Europese Gemeenschap en de ontwikkelingslanden.

europese samenwerking

Het na de Tweede Wereldoorlog op gang gekomen proces van Europese integratie heeft op velelei terrein tot onderlinge verwevenheid van de betrokken staten geleid. In toenemende mate zijn de vraagstukken waarmee de lidstaten van de Europese Gemeenschap geconfronteerd worden, gemeenschappelijke vraagstukken, die een gezamenlijke aanpak vergen. In het bijzonder geldt dit op sociaal-economisch terrein, waar de gapende kloof tussen rijke en arme landen en de onrechtvaardige economische verhoudingen binnen de Gemeenschap tot hechte samenwerking tussen de lidstaten voorwaarde voor de ontplooiing van miljoenen mensen binnen en buiten de Gemeenschap.

Totstandkoming van een economische en monetaire unie blijft onverminderd doelstelling van het Nederlands beleid. In dit verband wordt gestreefd naar aanvaarding door de lidstaten van verplichtingen inzake de grenzen van hun begrotingsbeleid. Onderlinge afstemming van het beleid ten aanzien van werkloosheid en inflatie wordt door ons land bevorderd.

Mede met het oog op de uitbreiding met Griekenland, Spanje en Portugal streeft Nederland naar evenwichtiger economische verhoudingen binnen de Gemeenschap. Het regionale, sociale, industrie- en landbouwbeleid dienen beter te worden afgestemd op de behoeften van de zwakste regio's in de EG.

De Europese Gemeenschap mag niet hoofdzakelijk een economische Gemeenschap zijn. Het regionale beleid en het culturele beleid dat hiertoe impulsen ontvangt, dienen mede gericht te zijn op bescherming en zo nodig vergroting van de culturele diversiteit. Ons land stimuleert een effectievere consumentenbescherming, alsmede betere bescherming van de Europese burger tegen aantasting van zijn fundamentele rechten en vrijheden. Een gemeenschappelijk beleid inzake milieu en energie verdient hoge prioriteit.

De Europese Gemeenschap heeft niet alleen een taak ten opzichte van de eigen inwoners. De EG heeft evenzeer een verantwoordelijkheid

in de wereld, in het bijzonder ten opzichte van de bevolking in de ontwikkelingslanden, hier ontplooiing in belangrijke mate afhankelijk is van het beleid der rijke landen. De lidstaten dienen in 1985 minimaal 2% van hun bruto nationaal product aan ontwikkelingssamenwerking te besteden. Nederland streeft naar intensivering van het gemeenschappelijke ontwikkelingsbeleid.

De verwezenlijking van bovengenoemde doelstellingen is niet goed mogelijk zonder samenwerking van de lidstaten van de Europese Gemeenschap op het terrein van de buitenlandse politiek. Deze samenwerking dient niet gericht te zijn op het bereiken van de status "derde macht" naast de Verenigde Staten en de Sovjet Unie; vrede en veiligheid in de wereld zouden hierbij niet zijn gebaat. Nederland streeft naar onderlinge afstemming van het gemeenschappelijk buitenlands beleid van de Europese Gemeenschap en dat van de Verenigde Staten.

De huidige institutionele structuur en besluitvormingmethoden van de Gemeenschap functioneren zowel uit democratisch als uit doelmatigheidsoogpunt niet optimaal. Nederland zet zich in voor versterking van de besluitkracht en het democratisch gehalte van de instellingen der Europese Gemeenschap.

Doelstellingen zijn:

- getrouwe naleving van de in het Verdrag van Rome met betrekking tot de stemprocedure in de Raad van Ministers neergelegde regels;
- grotere eenheid en onafhankelijkheid van de Commissie. Hiertoe wordt de benoemingsprocedure gewijzigd; de benoeming van de voorzitter van de Commissie en van de in overleg met hem door de regeringen benoemde overige leden van de Commissie behoeft de instemming van het Parlement;
- grotere delegatie van bevoegdheden aan de Commissie, die belast dient te zijn met het regelmatig toepassen van de in het verdrag of door de Raad en het Parlement vastgestelde beleidsregels en beginselen;
- grotere delegatie van bevoegdheden door de Commissie aan individuele Commissarissen, met de daarmee noodzakelijkerwijs gepaard gaande individuele verantwoordelijkheid ten opzichte van het Europese Parlement;
- toekenning aan het Parlement van een recht op medebeslissing met betrekking tot belangrijke communautaire regelingen die worden vastgesteld door de Raad van Ministers;
- vaststelling vóór de volgende verkiezingen van het Europese Parlement van een zelfde, door alle lidstaten te hanteren kiesstelsel. Dit stelsel moet gebaseerd zijn op het beginsel van evenredige vertegenwoordiging en dient uit te gaan van een minimum leeftijd van 18 jaar voor zowel het actief als het passief kiesrecht. Iedere inwoner van de Gemeenschap dient het stemrecht te kunnen uitoefenen in een lidstaat van zijn keuze, en ongeacht de nationaliteit van de kandidaat van zijn keuze.

STELLINGEN.

1. Het Nederlandse veiligheidsbeleid heeft primair tot doel vreedzame verhoudingen tussen de lidstaten van de NAVO en die van het Warschau pact te bevorderen.
Hiertoe streeft ons land in bondgenootschappelijk verband, naar het behoud van een geloofwaardig westerse defensie en het in overleg met lidstaten van het Warschau pact tot stand komen van wederzijdse en evenwichtige maatregelen tot beheersing en vermindering van de bewapening.
2. Het tot stand komen van rechtvaardiger verhoudingen tussen ontwikkelingslanden en ontwikkelde staten is een hoofddoelstelling van liberaal buitenlands beleid.
Nederland streeft er, zowel in bilateraal als in multilateraal verband, naar ontwikkelingshulp als regel af te stemmen op de behoeften van de armsten in de wereld.
3. De Europese integratie mag niet in het slop raken.
Het Nederlands streven dient gericht te zijn op verdere democratisering van de Gemeenschap, op tot standkoming van een economische en monetaire unie en op evenwichtiger verhoudingen tussen arme en rijke regio's.
Verhoging van en fundamentele wijzigingen in de samenstelling van het EG budget zijn hiertoe noodzakelijk.

MENS EN OMGEVING.

A. milieu.

Doel van het beleid moet zijn creëren van een evenwicht zodat het zelfreinigend vermogen van de natuur optimaal kan functioneren. Een klein land als Nederland dient, voorzover mogelijk, hier zelf voor te zorgen, doch het heeft weinig zin als parallel hiernaan op internationaal gebied niet hetzelfde gebeurt. Vandaar dat Nederland op internationaal gebied een steunende kracht moet zijn en initiatieven moet ontplooiën.

De overheid heeft verschillende instrumenten tot haar beschikking:

1. verbodsbepalingen; in gevallen van bedreiging van gezondheid van mens of dier kan het gebruik van bepaalde stoffen of het toepassen van bepaalde procedés worden verboden. Ook in andere gevallen, bijvoorbeeld bij een schaarste of bij het in gevaar komen van het menselijk welzijn zijn verbodsbepalingen toepasbaar.
2. gebodsbepalingen; voor minder ernstige gevallen dan hierboven omschreven kan men gebodsbepalingen uitvoerdigen met betrekking tot het verrichten van bepaalde handelingen of het toepassen van bepaalde procedés.
3. heffingen; indien vervuiling nog niet geheel te voorkomen is, kan de overheid bestemmingsheffingen opleggen om ofwel de direct veroorzaakte vervuiling te bestrijden ofwel deze gelden elders binnen de milieusfeer te gebruiken.
4. subsidies; indien het zoeken naar minder vervuilende procedés een dusdanig kostbare zaak gaat worden dat de onderneming deze niet kan dragen kan de overheid met subsidie over de brug komen. Voorwaarde daarvoor is wel dat het bedrijf met het nieuwe procedé zelfstandig kan draaien. De procedés die met behulp van financiële hulp van de overheid gevonden zijn dienen ook aan andere bedrijven in die bedrijfstak ten goede te komen.
5. overheidstarieven; via het prijzmechanisme kan de overheid bewerkstelligen dat zij enige remmende invloed heeft op de vervuiling en verspilling. (vuilverwijdering, electriciteit en gas)
6. verschillende tarieven voor indirecte belastingen; idem als hierboven doch dan niet alleen voor "overheidstarieven".

Het prijzmechanisme is een hulpmiddel voor het beginsel "de vervuiler betaalt". Prijzen worden hoger en helpen mee vervuiling te voorkomen. De meerprijzen die via de werking van dit beginsel vrijkomen worden gebruikt om de kosten van de vervuiling niet ten laste van de gemeenschap te laten komen, daar de vervuiler deze immers zelf dient te dragen.

Omdat in Nederland zo weinig ecologisch waardevolle gebieden meer aanwezig zijn en er nog steeds meer gebieden gebruikt worden voor onder andere de uitbreiding van de industrie, voor de aanleg van wegen, voor het doen van boringen enz. is het zinvol als richtlijn te stellen dat het natuurgebied dat er nu nog is behouden moet blijven.

Doorgaans zal moeten worden met het bewust maken van de burgers. Op een aantal terreinen moet dit uitgebreid worden, zoals op scholen. In dit kader is het zinvol ook aandacht te schenken aan warenonderzoeken, zodat de consument een zo afgewogen mogelijke keuze kan maken.

Ieder individu extra op de wereld betekent een verdere aanslag op het milieu en de grondstoffen. Voor Nederland betekent dat een streven naar stabilisatie van de bevolking. Duidelijk zal echter zijn dat de bevolkingsgroei een mondiaal probleem is. Bij een ongestoorde groei zal de wereldbevolking in het jaar 2000 ongeveer 6,5 miljard mensen tellen. De daardoor ontstane grotere behoefte aan landbouwgrond en woningbouwgrond zal het natuurlijk milieu steeds meer aantasten en de nodige bestrijdingsstoffen en kunstmest zijn ook niet bevordelijk. Duidelijk is dat bij een verdere groei van de wereldbevolking en zoals hierboven geschetst milieubeleid niet zinvol zal zijn.

STELLINGEN.

1. De maatschappelijke kosten die veroorzaakt worden door een bepaalde productie moeten conform het beginsel "de vervuiler betaalt" in de prijzen worden door berekend. Europese richtlijnen op dit vlak verdienen hoge prioriteit.
2. Om vervuiling zoveel mogelijk tegen te gaan dienen producten met een lage vervuilingsgraad zo goedkoop mogelijk te zijn in relatie tot meer vervuilende producten. Heffingen, subsidies en andere financiële tegemoetkomingen bij investeringen, maar ook verlaging of verhoging van indirecte belastingen zijn middelen die gebruikt dienen te worden. Via een stringent vergunningen-beleid en een actief gebruik van verbods bepalingen is het voor de toekomst mogelijk in-acceptabele productie tegen te gaan.
3. Ecologisch waardevolle gebieden mogen niet verder worden aangetast.
4. Een geleidelijke uitbouw en aanpassing van de milieu-voorschriften geeft de industrie de gelegenheid om nieuwe, minder vervuilende processen en producten te ontwikkelen. Waar dit aanpassingsproces niet door een onderneming zelf te dragen is en ook niet redelijkerwijze door deze dient te worden gedragen, kan de overheid subsidies geven. Meerjarenplannen voor verschillende bedrijfstakken en regio's zijn hiertoe noodzakelijk.
5. Omdat ieder extra individu verder beslag legt op grondstoffen en milieu, dient gestreefd te worden naar stabilisatie van de bevolking. Ook in het kader van ontwikkelingssamenwerking dient aan de bevolkingsproblematiek aandacht te worden besteed.

b. Ruimtelijke ordening

Ruimtelijke ordening is het ordenen van de ruimte, het schikken, wellicht rangschikken van de tastbare ruimtelijke gevolgen van het menselijk handelen. Dit handelen kan worden samengevat in de driehoek: wonen, werken en recreëren, met als afgeleide de bijbehorende mobiliteit, het verkeer. Elk van deze activiteiten neemt een aandeel van de beschikbare ruimte in beslag: de woning, de fabriek of het kantoor, de camping of het recreatiepark, de uitweg of de spoorbaan. Elke activiteit kost ruimte in de vorm van aanleg of bouw van de desbetreffende voorzieningen.

Bij de ruimtelijke ordening moet de verantwoordelijkheid van en voor de ruimte centraal staan. Het beheeren van de aanwezige ruimte dient met grote zorgvuldigheid te geschieden. Toename van de bevolking, technologische vooruitgang en vergroting van de sociale en ruimtelijke mobiliteit leiden tot een steeds veelzijdiger gebruik van de ruimte. Welvaart, behoefte aan grotere en betere woonmilieus, meer groen, licht en ruimte in de bestemmingsplannen vragen ruimte.

Ruimte is schaars in Nederland. Bovendien kan ruimte meestal maar één keer gebruikt worden. Ruimte is ook onvermeerderbaar. We kunnen het ons oerhalve niet veroorloven met ruimte te morsen.

Ruimtelijke ordening, ruimtelijke planning, kan worden beschouwd als het ruimtelijk begeleiden van maatschappelijke processen, waarbij uit verschillende mogelijkheden een bewuste keuze wordt gemaakt voor de verdere ontwikkeling van een bepaald gebied.

De veran- welke keuzen ten aanzien van de ontwikkeling in een bepaald gebied moeten worden opgenomen, wordt beheerst door tal van soms uiteenlopende of zelfs tegenstrijdige overwegingen. Een aantal van de belangrijkste is samengevat in de volgende categorieën:

- **technische overwegingen:** welke mogelijkheden bieden de bodem en het milieu (kwaliteit van de bodem, karakter landschap, reeds bestaande o. l. l. belasting, mogelijkheden tot verbetering van aansluiting enz.)
 - **economische overwegingen:** welke mogelijkheden biedt de economische structuur voor een verdere economische groei, welke nieuwe economische impulsen zijn denkbaar enz.
 - **sociaal-culturele overwegingen:** versterking van regionale en nat. o. l. l. cultuur, scheppen van een passend sociaal-cultureel leefomgevingniveau, handhaven van monumenten van kunst en cultuur, handhaven en scheppen van natuurlijke eigenschappen enz.
 - **waarden- en normenpatroon van de samenleving:** de waarden en normen geven bijvoorbeeld een relatief "gewicht" aan de economische en sociaal-culturele overwegingen, beheersen mede het oordeel over de verkiezbaarheid van de bevordering van een meer stedelijk of van een meer landelijke ontwikkeling, richten zich op de naaste of de verre toekomst enz.
 - **milieu factoren:** de mate van verontreiniging van water, lucht en bodem en het niveau van de geluidshinder.
- De de oorzaken van een bepaalde keuze te ontdekken dient een effect rapport te worden opgemaakt, aan de hand waarvan de uitwerking op de omgeving kan worden bepaald.

hoe moet gezind worden? liberale visie

Zoals in de inleiding is aangegeven vereist ruimtelijk ordenen het maken van keuzen die vaak allen als juist erkende voordelen hebben.

In een politieke visie dient aangegeven te worden hoe de weging moet plaats vinden tussen verschillende keuzemogelijkheden en welke doelstellingen daarbij centraal staan.

Kernpunt daarbij is voor de J.C.V.D. dat ruimtelijke ordening niet om zichzelf wordt bedreven, maar de beste voorwaarden dient te scheppen om de ontwikkelingen die zich aandienen zo goed mogelijk tot hun recht te laten komen. Ruimtelijke ordening zorgt er in de eerste plaats voor dat dingen mogelijk worden. Wel stelt het voorwaarden, zoals het milieubeleid, maar daaraan kan door een kwalitatief hoogwaardige inrichting van de ruimte tegemoet worden gekomen. Liberalen zien het ruimtelijk beleid als een positief beleid.

De particuliere mogelijkheden om zich ruimtelijk te ontplooiën, dienen door het overheidsingrijpen niet meer dan noodzakelijk te worden ingeperkt.

Een liberale definitie van ruimtelijke ordening zou kunnen luiden: "ruimtelijke ordening dient een zodanige vorm te geven aan de ruimtelijke gevolgen van het menselijk handelen, dat dit handelen zo min mogelijk hinder en vervuiling en dus zo min mogelijk schade aanbrengt aan mens en natuur".

Deze visie dient concreet vertaald te worden naar de ruimtelijke gevolgen van menselijk handelen in zijn drie verschijningsvormen namelijk wonen, werken en recreëren, met als afgeleide daarvan het verkeer.

wonen

Stadslogica, stadsvernieuwing, suburbanisatie en bouw in groei-steden hebben alles met elkaar te maken en dienen, in een stedelijk structuurplan onderling met elkaar in verband gebracht, te worden geanalyseerd.

Voor de stedelijke gebieden betekent dit in de eerste plaats verdichting. Veel van de onaantrekkelijkheid van de Nederlandse steden vloeit voort uit het feit dat zij te weinig "steeds" zijn in de moderne betekenis. De nadelen van stank, lawaai en andere hinder vallen ons wel ten deel; voordelen zoals gezelligheid en een hoog voorzieningsniveau, te verzekeren door een minimum aantal inwoners, het draagvlak, kunnen echter niet of onvoldoende tot ontwikkeling komen. Een dichtere pakking van wonen en enige menging met niet hinderlijk werken zal de Nederlandse steden goed doen. In de stadsvernieuwinggebieden ligt een kans. Onnodige afbraak dient vermeden te worden. Welke soort woningen gebouwd moeten worden en voor wie, dient in stadsgewestelijk verband te worden bezien.

Tot het uitgangspunt verdichting behoort ook dat nieuwbouw zoveel mogelijk moet aansluiten bij de bestaande bebouwing. Vanzelfsprekend dienen voldoende groenzones te worden gecreëerd of gehandhaafd, maar concentratie is het richtsnoer.

Door concentratie in de stadsgewesten en opvang van de groei in een beperkt aantal groeisteden buiten de Randstad en groeikernen in of nabij de Randstad wil men zowel het stedelijk verval als de

geleidelijke (sub-)urbanisatie van het hele land voorkomen. Een kwalitatief hoogwaardige inrichting van het land kan congestieverschijnselen betreffende onder meer wonen en verkeer, recreatie en milieu opheffen en vermijden. Dichter bij elkaar brengen van het "wonen" en "werken" en het bevorderen van het gebruik van het openbaar vervoer en de fiets of bromfiets zijn enkele van de middelen hiertoe, aldus de Verstedelijkingsnota. De kwaliteit van het stedelijke woonmilieu moet worden behouden of verbeterd; renovatie en rehabilitatie zullen daartoe veelvuldig moeten worden toegepast. Ook dit zal ertoe kunnen bijdragen het wijidverbreide suburbanisatie-proces af te remmen.

Uitgangspunten voor een duidelijke liberale benadering zijn derhalve:

- een hoogwaardige inrichting van de ruimte ten behoeve van een goed woonmilieu;
- een inventief beleid tot instandhouding van de leefbaarheid;
- verdergaande sub-urbanisatie wordt kritisch benaderd;
- ten aanzien van kleine kernen is de groeimogelijkheid gelegen in het huisvesten van de eigen en sociaal-economisch gebonden bevolking;

In belangrijke mate komt het er op neer, dat de burger in zijn keuzes-vrijheden wordt beperkt, derhalve moet duidelijk zijn, dat de idee van eerlijke of gelijke kansen voor iedereen daardoor inhoud krijgt.

Daarenboven is het de taak van de overheid om tegenover de beperking van de keuzes-vrijheid tenminste zorg te dragen voor een kwalitatief hoogwaardige inrichting van de ruimte, waardoor de burger in mindere mate lijdt onder de bedoelde beperking.

werken

Voor het werken geldt in nog sterkere mate dan voor het wonen het uitgangspunt dat de ondernemer, netzij particulier of overheid, binnen de mogelijkheden van de desbetreffende branche zelfstandig voor vestiging of uitbreiding kiest op een plaats die hem of haar het meest geschikt voorkomt. Onder de vestigingsfactoren waarmee rekening moet worden gehouden behoren uiteraard de voorwaarden door de overheid gesteld, onder andere vanuit ruimtelijke en milieu-overwegingen.

Bij de beoordeling van de activiteit op haar gevolgen voor de omgeving kan het reeds genoemde milieu-effecten rapport goede diensten bewijzen.

Tot de gevolgen van de bedrijvigheid moet niet alleen hinder van het productieproces zelf gerekend worden, maar ook afgeleide gevolgen als toenemend verkeer van werknemers en goederen, parkeerdrukke, horizonvervuiling en dergelijke.

Scheppen en handhaven van werkgelegenheid is een zodanig belangrijk element in de maatschappij dat milieu- en ruimtelijk beleid dienend moet opereren ten einde de gewenste activiteiten mogelijk te maken. Ruimte en milieu stellen voorwaarden en dus grenzen, maar geven tegelijkertijd aan op welke wijze binnen de grenzen kan worden geopereerd.

recreëren

Welke zijn de ruimtelijke gevolgen van het gebruik en het invullen van de vrije tijd? De talloze vormen van vrijetijdsbesteding eisen vele voorzieningen die ruimte kosten. Sportvelden, buurthuizen, zwembaden en recreatie in de natuur vragen ruimte. Waar moet deze ruimte gevonden worden? In de eerste plaats vanzelfsprekend daar waar de bevolking geconcentreerd is. Dit geldt vooral voor de eerste drie genoemde vormen. Maar ook voor de openluchtrecreatie in de vrije natuur of gericht op landschapsbeloving, zal zo veel mogelijk moeten worden gestreefd naar mogelijkheden letterlijk zo dicht mogelijk bij huis. Indien voorzieningen met zo min mogelijk moeite kunnen worden bereikt, zal het gebruik groter zijn dan bij moeilijke ligging. Ook hier hangt effectiviteit en efficiëntie weer in hoge mate af van de kwaliteit van de inrichting. De kwalitatief hoogwaardige inrichting geldt hier niet alleen het project zelf, maar ook en in nog sterkere mate dan bij het wonen en werken, de omgeving en het landschap. Hierbij speelt multifunctioneel gebruik een belangrijke rol. Agrarisch landschap, militair oefenterrein en natuurgebied kunnen, zij het elkeer onder voorwaarden, tevens als recreatiegebied worden gebruikt. Ook openluchtrecreatie dient met zo weinig mogelijk verplaatsing te kunnen gebeuren. Uit een oogpunt van natuur en milieu en energiebesparing is bevordering van de nodige voorzieningen in de directe omgeving zelfs een voorwaarde.

verkeer

Verkeer is slechts in geringe mate deel op zichzelf. Verkeer is steeds een afgeleide van het wonen, werken en recreëren. We willen of moeten ergens heen. We wonen hier en werken daar en willen in onze vrije tijd elders iemand gaan bezoeken, elders met vacantie of iets gaan bekijken. Verkeer als afgeleide dient zo veel mogelijk te worden beperkt. Ruimtelijk gezien betekent dat dat wonen, werken en recreëren zoveel mogelijk geconcentreerd moeten worden. Zo weinig mogelijk verkeer levert het minste overlast in de vorm van stank en geluid en bespaart energie en tijd. Liberalen zullen dus ter verbetering van het leefklimaat in het algemeen streven naar concentratie van het menselijk handelen. Deze concentratie is alleen mogelijk wanneer voor de ruimtelijke neerslag van elk onderdeel de kwalitatief beste oplossing wordt gekozen, die overigens meestal niet de goedkoopste is. Goedkoop is hier duurkoop. Het leidt bovendien tot vervuiling en planologische nivellering. De Nederlandse stad blijft op die wijze een waarlijk "steeds" allure ontberen en het platteland of de buitengewesten krijgen meer activiteiten te verwerken. Spreiding is vóór met ruimte. Dit geldt vooral voor kruimelige suburbanisatie als voor kunstmatige vestiging elders, uit eigen vrije wil van nature niet optimale vestigingsplaatsen die met kunstgrepen schijnbaar aantrekkelijk zijn gemaakt, zullen bij wegvallen van de faciliteiten en neergegang economisch getij onmiddellijk van de kaart verdwijnen. In de wasgetijde barokken zij de maatschappij enorme kosten aan subsidie, reizen en getrek, korter mobiliteit en afbreuk aan de waarden van natuur, milieu en landschap in de regio. Ook het woon-werkverkeer van de suburbanisatie kost te veel.

Ook uit een oogpunt van verkeer en vervoer, energie- en brandstof-
besparing moet de vraag worden gesteld of de vorm van suburbanisatie
die groeistad of groeikern heet, nog wel te verdedigen is. Ook
hier is naar liberale opvatting concentratie en verdichting
nodig.

Het door falend ruimtelijk beleid overtollige verkeer dient
te worden gereduceerd. Liberalen gaan er echter van uit dat een
ieder zich mag verplaatsen zoals hij wil. Dat betekent dat het
openbaar vervoer een aantrekkelijk alternatief voor de auto
moet bieden.

Van de andere kant mag het gebruik van de auto evenwel niet
oorspronkelijk worden gesaboteerd door moedwillig achterhouden
van adequate verkeersvoorzieningen. Het verwaarlozen van wegen-
onderhoud, wegaanleg en wegverbetering leidt tot chaos, is dus
onverantwoord en is bovendien in tegenspraak met het uitgangspunt
van kwalitatief hoogwaardige inrichting. Hiermede kunnen veel
van de negatieve aspecten van het verkeer worden ondervangen.

STELLINGEN.

1. Ruimtelijke ordening en planologie is eigenlijk het vertaalwerk van maatschappelijke ontwikkelingen in een ruimtelijk kader en is het instrument waarmee de overheid in staat wordt gesteld de in en door de samenleving gewenste oplossingen (ruimtelijk) te vertalen en te verwezenlijken.
2. Het ruimtelijke en ook het milieubeleid is er in de eerste plaats om onder weliswaar strikte voorwaarden de mens in een zo aangenaam mogelijke omgeving zich te kunnen laten ontplooiën. Tot die voorwaarden behoort dat de vrijheid van de één de vrijheid van de ander niet mag beknotten door hinder en vervuiling. Het horen van de direct betrokkenen is daarbij uiteraard een principiële liberale voorwaarde.
3. Wij kunnen ons nauwelijks veroorloven met ruimte te morsen. Ruimte kan ook meestal maar éénmaal gebruikt worden. Ruimte is schaars, onvermeerderbaar en derhalve zeer waardevol.
4. Het ruimtelijk beleid wordt zo dicht mogelijk bij de burger en zo overzichtelijk mogelijk gevoerd, opdat de burger weet waar hij aan toe is.
5. Regionale streekplannen zullen globaal en lokale bestemmingsplannen zullen meer in concreto de best denkbare kwalitatief hoogwaardige inrichting van het in het plan begrepen gebied moeten aangeven.
6. Schaffen en handhaven van werkgelegenheid is een zodanig belangrijk element in de maatschappij dat milieu- en ruimtelijk beleid dienend moeten opereren ten einde de gewenste activiteiten mogelijk te maken. Ruimte en milieu stellen voorwaarden en dus grenzen, maar geven tegelijkertijd aan op welke wijze binnen de grenzen kan worden geoereerd.
7. Wonen, werken en recreëren moeten zoveel mogelijk geconcentreerd worden. Liberalen zullen dus ter verbetering van het leefklimaat in het algemeen streven naar concentratie van het menselijk handelen. Spreiding is morsen met ruimte. Dit geldt zowel voor kruimelige suburbanisatie als voor onbepaalde vrije vestiging.
8. Ten aanzien van kleine kernen is de grootmogelijkheid gelegen in het huisvesten van de eigen sociaal-economisch gebonden bevolking. Een intensief beleid tot instandhouding van de leersbaarheid wordt gevoerd.
9. Het door valend ruimtelijk beleid overtollige verkeer dient te worden gereduceerd. Liberalen gaan erachter van uit dat een ieder zich mag verplaatsen zoals hij dat wil. Dat betekent dat het openbaar vervoer een aantrekkelijk alternatief voor de auto moet bieden.

MENS EN RECHT.

Ons huidige rechtsstelsel wordt steeds ingewikkelder en omvangrijker. Dit is begrijpelijk en juist.

De rechtsbescherming van de burger wordt steeds beter, zijn waarborgen tegen willekeurig optreden steeds groter. Voortdurend worden nieuwe maatschappelijke ontwikkelingen in juridische regels gegoten.

Het recht is als met ware het spiegelbeeld van de steeds gecompliceerder wordende maatschappij.

Het grote gevaar echter dat aan deze ontwikkeling kleeft, is verwijdering tussen het rechtsgevoel en de rechtsopvatting van de burger, en het recht. Het recht niet langer vertelend in de opvattingen van de burgers, maar als technische en theoretische allesregelen, alleen nog toegankelijk voor in toga geklede ingewijden. Als nieraan niets gedaan wordt, mag een verbreding van de kloof in de jaren tachtig verwacht worden. Overzichtelijker en eenvoudiger zal de samenleving zeker niet worden.

Derhalve dienen op korte termijn ingrijpende maatregelen te worden genomen om ons juridisch bestel toegankelijker te maken.

Voor de J.O.V.D. is het begrip "juridische zelfhulp" daarbij het kernpunt. Hiermee wordt bedoeld dat ons rechtsstelsel zodanig is gestructureerd dat de burgers zelf in verregaande mate hun eigen belangen kunnen behartigen.

In dit kader bepleiten wij de volgende maatregelen:

-voor talloze niet gecompliceerde zaken, behoort de kantonrechter als bevoegde rechter te worden aangewezen. De procesregels dienen hier simpel en eenvoudig te zijn. Advocaten hebben in deze procedure slechts een adviserende taak; de partijen in civiele procedures of de verdachte in een strafzaak behartigen hun eigen belangen.

De huidige competentie van de kantonrechter in civielrechtelijke zaken dient aanzienlijk te worden uitgebreid.

-vonnissen dienen in oorspronkelijk Nederlands te worden geformuleerd. Erpjes als "ben ik nu vrijgesproken of niet" na het mondeling voorgelezen vonnis door de rechter dienen in het rariteitenkabinet van de jaren zeventig te worden bijgeret. Dit aspect, naast het hele idee van openheid van het rechtsbestel en zelfhulp van de burger moeten een belangrijk element in de juridische studie vormen.

-het onderwijs dient de leerlingen vertrouwd te maken met de elementaire beginselen van het straf- en burgerlijk recht.

Ook de rechtsbescherming jegens de overheid moet worden behandeld.

-verplichte vertegenwoordiging door een advocaat wordt afgeschaft. Anderzijds moeten de mogelijkheden tot het verkrijgen van juridische adviezen worden verruimd. Rechtswinkels kunnen in deze een belangrijke rol spelen, maar ook de traditionele advocatuur zal bijvoorbeeld door het instellen van een spreekuur op de voorgestelde ontwikkelingen dienen in te spelen.

Humanisering van het strafrecht

In onze visie heeft de overheid tot taak, waar nodig, ontplooiingsmogelijkheden voor burgers te scheppen, te beschermen en te vergroten. De overheid heeft het recht tot dit doel regels te stellen, en de plicht er zo veel mogelijk zorg voor te dragen, dat deze regels worden nageleefd. Straf, bedreiging en oplegging zijn slechts gerechtvaardigd indien en voorzover de overheid geen andere mogelijkheid ter beschikking staat de naleving van die regels af te dwingen, en de straf geacht kan worden afschrikwekkend dan wel heropvoedend te werken. Vergelding kan in een liberale opvatting geen grond voor straf zijn.

Reeds met het oog op in ons volk levende rechtsopvattingen kan vrijheidsstraf in ons rechtsstelsel voornamelijk niet worden gemist. Voor de betrokkenen blijken aan zo'n straf echter aanzienlijk meer negatieve dan positieve effecten verbonden. Zowel maatschappij als delinquent zouden er dan ook niet gediend zijn wanneer binnen afzienbare tijd de veroordelingen tot onvoorwaardelijke vrijheidsstraffen radicaal zouden worden teruggebracht. Ter vermindering van de (korte) onvoorwaardelijke vrijheidsstraf komt naar onze mening naast de geldboete vooral de mogelijkheid tot -verplichte dan wel vrijwillige- maatschappelijke dienstverlening in aanmerking. Gebruik makend van de ervaringen die in Engeland met een vergelijkbaar stelsel zijn opgedaan, zouden experimenten met deze alternatieve strafrechtelijke maatregelen moeten worden gestart. Hiermede zou ook de onaanvaardbare achterstand in uitvoering van gevangenisstrafvennissen kunnen verdwijnen.

Naast meer zorg voor de gevangene dient ook meer zorg te worden besteed aan de slachtoffers. Als een civiele actie om smartegeld niet mogelijk is in verband met het ontbreken van verhaalsmogelijkheden bij de dader moet het slachtoffer andere mogelijkheden hebben om nog enige tegemoetkoming te ontvangen. Daartoe zou de overheid een fonds moeten stichten waarop slachtoffers een beroep kunnen doen op smartegeld te krijgen. Het fonds kan gevuld worden met hogere opbrengsten van werk zamenheden van gevangenen en donaties van de overheid. Daarnaast is er nog een scala van andere hulp mogelijk, zoals psychische bijstand en verzoeken medische en huishoudelijke bijstand, zonder dat het slachtoffer daar financieel de dupe van wordt. Daar de maatschappij het als haar taak ziet om veroordeelden via begeleiding weer op het rechte pad te helpen, zal zij de slachtoffers ook een helpende hand moeten reiken.

Conclusie

De overheid dient zich zoveel mogelijk te onthouden van bemoeienis met het persoonlijk leven van de burgers. De J.O.V.O. erkent het recht van iedere burger om de nodige beslissingen over zijn leven te nemen. Interferentie op grond van de ongeoorloofde, vrije wil van het individu, acht de J.O.V.O. dan ook toelaatbaar. Gezien het feit dat autoritaire betrekking heeft op de meest waardevolle dit is: ons gezin: zijn leven, moet een waterdichte

Juridische regeling worden getroffen.

Onze gedachten gaan in de volgende richting.

Er komt een euthanasie-codicil in de vorm van een notariële akte. Daarin geeft de betrokkene aan, onder welke omstandigheden hij/zij euthanasie toegepast wil hebben. De betrokkene noemt in het codicil één of twee personen, die voor de euthanasie toestemming dienen te geven. De keuze van deze personen staat de betrokkene vrij. Wel dienen zij het codicil mede te ondertekenen. Via deze regeling meent de J.G.V.O. dat de zuivere wil van de betrokkene zo dicht mogelijk wordt benaderd.

Is de betrokkene niet in staat zijn ongestoorde wil te bepalen, dan is euthanasie slechts toegestaan indien een euthanasie-codicil is ondertekend.

Uiteraard kan een arts nooit tegen zijn wil in gedwongen worden tot euthanasie over te gaan.

STELLINGEN.

1. Het Nederlandse rechtsstelsel dient op korte termijn toegankelijker voor de burger te worden gemaakt. Kernpunt daarbij is: "juridische zelfhulp".
2. Strafbedreiging en -oplegging zijn slechts gerechtvaardigd indien en voorzover de overheid geen andere mogelijkheid ter beschikking staat om de naleving van die regels af te dwingen, en de straf geacht kan worden afschrikwekkend dan wel heropvoedend te zijn.
3. Zowel maatschappij als delinquent zijn er mee gediend wanneer de veroordelingen tot onvoorwaardelijke vrijheidsstraf radicaal zouden worden terug gebracht.
4. Aan slachtoffers van misdrijven dient meer aandacht geschonken te worden.
5. Euthanasie op grond van de ongestoorde vrije wil van het individu, acht de J.O.V.G. toelaatbaar. Wel dient hiervoor een waterdichte juridische regeling te worden getroffen, waarbij het euthanasie-codicil een centrale rol kan spelen.

NEWS EN WELZIJN.

Welzijnswerk dient te worden gezien als een katalysator van culturele en maatschappelijke processen. Het formuleren van prioriteiten voor het welzijnswerk wordt in de jaren tachtig noodzakelijk, omdat de middelen voor financiering beperkt zijn. Er zullen dus keuzen gemaakt moeten worden. Het kader waarbinnen men in dit verband moet gaan werken wordt enerzijds bepaald door het straven naar saamhorigheid en anderzijds door de mogelijkheid om je zelf te ontwikkelen. Het best kan dit tot uitdrukking komen in een werkelijk gedecentraliseerd beleid waarbij men uit moet gaan van het principe: wie (het soort werk) bepaalt, betaalt. De taak van het Ministerie van C.R.M. is het stimuleren van welzijnswerk middels het verstrekken van aanvullende bijdragen die worden begroot, nadat is vastgesteld met wat voor regio men te maken heeft en hoe aldaar de bevolking is samengesteld. Verder dient het Ministerie van C.R.M. de verantwoordelijkheid te dragen voor doeltreffend, doelmatig en kwalitatief goed welzijnswerk. Het is wenselijk dat het particulier initiatief door het ministerie wordt bevorderd en getoetst.

Harmonisatie van het welzijnswerk is meer dan noodzakelijk. De oplossing van de nu sterk versnipperde werkzaamheden moet worden gevonden in het samenstellen van welzijnsteams, die in staat zijn meerdere functies uit te oefenen gecombineerd met het instellen van ombudswerkers die de cliënt begeleiden en de resultaten volgt. Overigens is het wenselijk dat betaalde welzijnswerkers zich in de eerste plaats inzetten voor de training en ondersteuning van mensen die het welzijnswerk voor hun sociaal verantwoordelijkheidsgevoel en een zeker idealisme verrichten. Van deze laatste groep mensen moet het welzijnswerk het uiteindelijk hebben.

In het algemeen gesteld moet het welzijnswerk gericht zijn op het schenken van aandacht aan achterstandsituaties. Het kan echter nooit de bedoeling zijn dat het een en ander leidt tot een gedwongen welzijnsconsumptie.

De Nederlandse samenleving wordt geconfronteerd met steeds meer mensen die een andere culturele achtergrond kennen. Deze mensen zijn hier gekomen, omdat wij ze nodig hebben c.q. hadden en om redenen van menslievende aard. Met het toelaten van, in beginsel, vreemdelingen, hebben wij tevens de verplichting op ons genomen, zorg te dragen voor een menswaardig bestaan hier te lande. De spanningen die kunnen optreden door het naast elkaar bestaan van verschillende cultuurpatronen moeten tot een minimum worden beperkt. Daartoe is een actief overheidsbeleid noodzakelijk op het gebied van onderwijs, dienst- en hulpverlening. Opgemerkt kan worden dat wij bij deze problematiek zijn aangekomen op het punt waaruit de werkelijke verdraagzaamheid van ons handelen moet gaan blijken.

STELLINGEN.

1. Het welzijnsbeleid dient op gemeentelijk niveau bepaald en gefinancierd te worden.
2. Bij decentralisatie van welzijnsbeleid mag uniformiteit worden opgeofferd, de kwaliteit van een wettelijk vast te stellen minimum niet.
3. C.R.M. dient de gemeenten per inwoner een bijdrage in de financiering van het welzijnswerk te geven. De hoogte van deze bijdrage moet gerelateerd zijn aan een classificatie van de gemeenten naar regio, bevolkingsdichtheid en naar bevolkingssamenstelling.
4. Per gemeente of deelgemeente dient één welzijnsinstelling met een multidisciplinair team de eerstelijns voorzieningen te verzorgen.
5. Welzijnsbeleid dient mensen in evidente achterstandssituaties actief te steunen, maar moet overigens terughoudend en facilitair zijn.
6. Bij nieuwbouw voor welzijnsdoeleinden dient altijd multi-functionaliteit te worden bereikt.
7. Particulier initiatief dient gestimuleerd te worden door het ter beschikking stellen van infra-structurele faciliteiten.
8. Professionele welzijnswerkers dienen als voornaamste taak te hebben: het trainen en ondersteunen van vrijwilligers.
9. De uitvoering van welzijnswerk dient zo veel mogelijk te geschieden door vrijwilligers.

MENS EN STAAT.

inleiding

Nederland is een democratische rechtsstaat. Daarover bestaat nauwelijks -en zeker niet in liberale kring- strijd. Traditioneel stelt men aan de bestuurlijke organisatie in een democratie als eis dat zij democratisch is en doelmatig functioneert. Aan de eis van democratie achtte men traditioneel voldaan, als op bestuurlijk optreden van de overheid politieke controle mogelijk was door gekozen vertegenwoordigende lichamen. Door de enorme toename van het terrein waarop de overheid actief is in het kader van de expansie van de welvaartstaat, staat sinds de jaren zestig het model van de representatieve democratie en de daarop gebouwde bestuurlijke organisatie onder druk. Met het element van doelmatigheid als randvoorwaarde werd het democratisch gehalte van het bestuur uitgebreid. Naast politieke controle kwamen eisen als openheid en openbaarheid, rechtszekerheid en stimulering van de burgers tot deelname aan het bestuur. Wij zijn van oordeel dat de bestuurlijke organisatie van de toekomst in toenemende mate ook aan deze eisen zal moeten voldoen. Met name door een meer op directe wijze participeren van de burgers zullen de bestaande problemen binnen het huidige representatiemodel moeten worden opgelost. Ook het probleem van de bestaande machtsstructuren, die in toenemende mate hun invloed uitoefenen op het overheidsbeleid (pressiegroepen, vakbeweging, ondernemersorganisaties, vierde en vijfde macht) en het gevaar inhouden van een aantasting van de gelijkwaardigheid van elke burger en zijn invloed op het overheidsbeleid uit te oefenen, zal langs deze lijn bestreden moeten worden. Het criterium van doelmatigheid dient daarbij voortdurend als randvoorwaarde te worden gebruikt, zonder tot een overheersend dogma te worden. Daarbij mag niet vergeten worden dat de politieke controle door vertegenwoordigende lichamen het hart blijft van onze democratie. Ook een liberale visie op versterking van deze lichamen dient ontwikkeld te worden. Het aankweken van het besef bij de burger -en het scheppen van mogelijkheden daartoe- dat een stuk verantwoordelijkheid dragen voor "zijn" bestuur net zo gepast is als werken, slapen en recreëren is ons inziens de grote uitdaging waarvoor de jaren tachtig ons stelt.

het bestuur

Als we spreken over versterking van de democratie, dan dient allereerst te worden bekeken of de bestaande bestuurlijke organen wel qua wijze van samenstelling en aard van hun bevoegdheden voldoen aan de huidige criteria van democratie. De formale bestuurlijke structuur van Nederland is sedert ongeveer 1850 nauwelijks gewijzigd, en een regelmatige herbezinning op dit terrein is dan ook gewenst. Daarbij staat voor ons voorop dat het huidige systeem van evenredige vertegenwoordiging gehandhaafd dient te blijven en dat de invoering van kiesdrempels wordt afgewezen.

Immers, vertegenwoordigende lichamen dienen zoveel mogelijk de burgers in alle schakeringen te vertegenwoordigen. Kiesdrempels of gesjoemel met het stelsel van evenredige vertegenwoordiging -hoe goedklinkende doelmatigheidsoverwegingen daarvoor ook kunnen worden gebruikt- vergroten de kans op onzuiverheden in de vertegenwoordiging van de burgers en daardoor op materieel ondemocratische Besluiten.

Dat de wetgever uitmaakt dat naast het vertrouwen van de kiezer en zijn of haar politieke partij een vertegenwoordiger nog 23 of 25 jaar moet zijn achten wij in volledige tegenspraak met onze ideëen omtrent de democratie van de jaren tachtig.

Een koppeling van het passief kiesrecht aan de meerderjarigheidsgrens dient dan ook ten spoedigste gerealiseerd te worden.

Om de betrokkenheid van de burger bij de verkiezingen te vergroten en ter stimulering van een bewuste keuze ook ten aanzien van de door één partij gestelde kandidaten verdient het aanbeveling het effect van voorkeurstemmen te vergroten. Te overwegen valt, bij het behalen van 1/4 van de kiesdeler een kandidaat bij voorrang ten aanzien van de lijstvolgorde verkozen te verklaren. De Kieswet ware in deze zin te wijzigen.

Binnen onze huidige staatsinrichting fungeren een aantal bestuurlijke organen, die niet volgens de gebruikelijke lijn van verkiezing tot stand komen. Deze afwijking behoeft niet a priori ongewenst te zijn, maar wel dient regelmatig te worden beoordeeld of de argumenten die voor de afwijkende regeling gelden nog voldoende waarde bezitten. In dit kader heeft de J.O.V.O. geen behoefte aan verkiezing van burgemeesters of Commissarissen der Koningin.

Het functioneren van het systeem van benoemde burgemeesters en Commissarissen der Koningin geeft de J.O.V.O. geen aanleiding haar principiële voorkeur voor verkiezing van gezagsdragers te effectueren. De democratische randvoorwaarde van doelmatigheid speelt hier nadrukkelijk mee.

Wel moeten de benoemingsprocedures van burgemeesters en Commissarissen der Koningin verder gedemocratiseerd worden. Een verdere intensivering van de rol van gemeenteraden bij burgemeesterbenoemingen en van provinciale staten bij de benoeming van de Commissarissen der Koningin is dan ook gewenst.

De Commissaris der Koningin dient voor zijn rol in de benoemingsprocedure van de burgemeesters verantwoording af te leggen aan de Staten. Overigens mogen ons intiens bij benoeming van burgemeesters en Commissarissen der Koningin overwegingen van geloof, sexe, huwelijks staat slechts een rol spelen voorzover gemeenteraad of Staten deze elementen uitdrukkelijk hebben ingebracht. Voor liberale gemeenteraden of staten dienen deze elementen overigens niet mee te spelen. De J.O.V.O. hoopt overigens dat de jaren tachtig de eerste onge trouwde mannelijke burgemeester te zien zal geven!

Voor de J.O.V.O. is in een parlementaire democratie de constitutionele monarchie geen gegeven. Zelfs kan gesteld worden dat in principe in een democratie verkiezing van het staatshoofd de voorkeur verdient. Niettemin zou het pleiten, nu, vóór afschaffing van de monarchie een volstrekte miskenning zijn van de zeer sterke positie die het Huis van Oranje zich heeft weten te verwerven in zeer brede lagen van de Nederlandse bevolking. Hiermee moge echter duidelijk zijn gemaakt dat de voorkeur van de J.O.V.O. voor handhaving van de monarchie geen principiële keuze is,

doen een gebaseerd op het huidige functioneren van dit instituut.

Ook de wijze van samenstelling van de Eerste Kamer is niet overeenkomstig de algemene regels in een democratie. Volgens de J.O.V.O. is de wijze van samenstelling van de senaat uiterst ongelukkig. Het brengt immers een onzuiver element bij de verkiezing van de leden van Provinciale Staten. Kiezers kunnen niet tegelijk stemmen voor hun provinciale vertegenwoordigers en, indirect, voor het landsbestuur. Ook de taak van de Senaat -vakan tegen de waan van elke dag- lijkt in de jaren tachtig niet meer te passen. In onze huidige "open" democratie zitten zoveel controlerouten ingebouwd, dat de senaat daartoe niet meer nodig is. De bewaking van de wetgeving kan bij de Raad van State worden ondergebracht; haar adviezen dienen dan wel oopenbaar te worden. Dernalve menen wij dat de senaat als anachronisme voor de jaren tachtig moet worden afgeschaft.

versterking van vertegenwoordigende lichamen

De complexiteit van onze huidige samenleving heeft geleid tot een steeds veelvuldiger beroep op specialisten. Deze ontwikkeling is niet fout en kan ook niet worden tegengegaan. Wel moet er voldoende controle op de activiteiten van deze deskundigen zijn. De beslissingsbevoegdheden in dit land dienen immers niet alleen formeel, doch ook materieel in handen te zijn van gekozen vertegenwoordigers.

Deze controle vereist een aanzienlijk betere bestaffing, zowel wetenschappelijk als secretarieel van de kamerleden. Ook de mogelijkheden voor een beter functioneren van staten- en raadsleden moeten worden verruimd. Deskundigheid die nu alleen nog open staat voor de regering, moet ook ten dienste staan van de kamerleden. Ook lange een andere lijn kan gedacht worden om de controletaak van het parlement beter mogelijk te maken. Bij een zo groot mogelijke scheiding tussen beleidsvorming en beleidsuitvoering zou de Staten Raad zich meer met de hoofdlijnen van het beleid kunnen gaan bezig houden en politieke verantwoordelijkheid niet langer maar de politieke fictie zijn, die zij nu regelmatig is. De beleidsuitvoering geschiedt in dit systeem zoveel mogelijk door zelfstandige bestuursorganen met controle daarop (uitvoeringsbeschikkingen) door de administratieve sector. Beleidsvorming blijft een taak van de traditionele bestuurlijke overheden onder controle van vertegenwoordigende lichamen. In Zweden bestaat een dergelijk systeem al vele jaren. Experimenten in Nederland zou de J.O.V.O. zeker toejuichen.

Politieke partijen vormen in onze democratie een uitermate belangrijke schakel tussen kiezers en gekozenen. Ook vormt de politieke partij de voedingboden voor de gekozen vertegenwoordigers. In dit kader zocht de J.O.V.O. financiële onafhankelijkheid door de overheid van politieke partijen gerechtvaardigd. De hoogte hiervan dient afhankelijk te worden gesteld van het aantal kiezers van de partij in kwestie. Bijkomend voordeel van een dergelijke subsidie zou zijn een financiële onafhankelijkheid van politieke partijen, waardoor afhankelijkheid van "goldschutters" aanmerkelijk zou verminderen.

versterking van de invloed van de burger

Centrale voorwaarde voor een systeem waarin de burger op meer directe wijze in het bestuur participeert -volgens de J.O.V.O. zoals gezegd de bestuurlijke uitdaging van de jaren tachtig- is de overtuiging bij de burger dat zijn inspanning ten aanzien van het bestuur reëel effect sorteert, althans in het besluitvormingsproces een rol speelt. Wezenlijk daarbij is dat bestaande inspraaklijnen vaak op het ontbreken van juist die overtuiging stuklopen.

De democratie wordt steeds gecompliceerder. Veel aandacht is besteed aan het feit dat het voor gekozenen steeds moeilijker wordt "greep" te houden op het bestuur. Hetzelfde geldt natuurlijk voor de burger. Hij wordt mondiger, heeft een eigen oordeel, doch te vaak heeft hij het idee dat de zaken door zijn handen heen glijden. De democratie anno 1980 zal daarom nieuwe mogelijkheden moeten aanboren om de betrokkenheid van de burger te vergroten. Als belangrijk middel daartoe, en als wapen ter versterking van de democratie, ziet de J.O.V.O. de introductie in ons staatsbestel van een systeem van referenda. Ook op lokaal en provinciaal niveau acht de J.O.V.O. het referendum een geschikt middel als extra mogelijkheid, naast verkiezingen en allerlei vormen van inspraak, om zijn oordeel over politieke aangelegenheden weer te geven. Een staatscommissie zal zo spoedig mogelijk een in ons staatsbestel passend systeem van referenda moeten ontwikkelen. Eveneens essentieel voor de betrokkenheid van de burger bij het bestuur is dat de besluitvorming zo "bereikbaar" mogelijk voor hem wordt. Vanuit een liberale visie dienen overheidsbepalingen dan ook genomen te worden op een niveau dat zo dicht mogelijk bij de burger staat.

Over decentralisatie is in de jaren zeventig veel, doch vaak hol gesproken. Wij menen, dat de tachtiger jaren een werkelijke en krachtige decentralisatie vereisen. Ook deconcentratie dient waar mogelijk te worden doorgevoerd, doch slechts als decentralisatie niet mogelijk is.

Complementair bestuur echter wordt, juist om zijn centraliserende tendensen en versluiting ten aanzien van bestuurlijke verantwoordelijkheden, afgewezen.

Ook een werkelijke versterking van de bestuurskracht der gemeenten is noodzakelijk. Gemeentelijke herindeling is daarbij onvermijdelijk. Experimenten met wijk- en dorpsraden zijn tot nu toe niet altijd even succesvol geweest. Anderzijds moet worden geconstateerd dat deze experimenten vaak halfslachtig werden opgezet. Krachtig gestimuleerde en goed onderbouwde proefnemingen met binnengemeentelijke decentralisatie verdienen in de jaren tachtig prioriteit.

rechtsbescherming van de burgers jegens de overheid

De jaren zeventig hebben een vaders uitbouw te zien gegeven van het systeem van rechtsbescherming van de burgers jegens de overheid. De J.O.V.O. juicht deze ontwikkeling toe. Voor liberalen is de bescherming van het individu een zeer wezenlijke zaak.

Overigens zou het onjuist zijn als liberalen de ogen te sluiten voor de paden die het perfectioneren van het systeem van rechtsbescherming met zich mee brengt voor de bestuurlijke slagvaardigheid. De discussies hieromtrent hebben zich met name geconcen-

treerd rondom het Kroonberoep. De J.O.V.D. is tegen afschaffing van dit Kroonberoep. Als sluitstuk van het huidige systeem voor rechtsbescherming vervult dit Instituut een onmisbare rol. Wel ziet de J.O.V.D. de noodzakelijkheid van het aanzienlijk terug brengen van de tijdspanne waasover het beroep loopt. Deconcentratie van de Raad van State acht de J.O.V.D. vanuit een oogpunt van rechtseenheid ongewenst. Besparing moet worden gezocht in het afschaffen van de doelmatigheidstoetsing bij het Kroonberoep. Dit is immers een bestuurlijke en geen juridische taak en vormt in het systeem van rechtsbescherming een onwezenlijk element.

Bovendien lijkt de wijze van doelmatigheidstoetsing door de Raad van State vaak veel op een verkapte vorm van centralisatie. Een verdere versterking van de rechtsbescherming van de burger valt te vinden in de instelling van een grondwetskamer, als speciale kamer van de Hoge Raad met als taak de toetsing van wetten in formele zin aan de Grondwet. Speciale aandacht zou deze kamer moeten geven aan mogelijke schending van de in de herziene Grondwet opgenomen grondrechten.

STELLINGEN.

1. Vanuit een principiële, liberale visie verdient de verkiezing van openbare gezagsdragers de voorkeur boven benoeming. Op grond van doelmaticheidsoverwegingen kiest de J.O.V.D. echter voor handhaving van de benoeming door de Kroon van de burgemeesters en de Commissarissen der Koningin.
2. De J.O.V.D. is principieel voorstander van verkiezing van het staatshoofd. De J.O.V.D. heeft er echter op dit moment nog geen behoefte aan haar principiële voorkeur te effectueren.
3. De Eerste Kamer wordt afgeschaft. De Tweede Kamer wordt uitgebreid. De bestafling van kamerleden, zowel secretarieel als wetenschappelijk wordt verbeterd.
4. Het huidige systeem van evenredige vertegenwoordiging blijft gehandhaafd. Invoering van kiesdrempels wordt afgewezen. Het passief kiesrecht wordt verlaagd tot achttien jaar. Het effect van voorkeursstemmen wordt vergroot.
5. Er dient een systeem van consultatieve referenda te worden ingevoerd. Niet alleen op nationaal, doch ook op lokaal en provinciaal niveau.
6. De bestuurlijke organisatie van de toekomst dient gekenmerkt te worden door een zo groot mogelijke formele scheiding tussen beleidsvorming en beleidsuitvoering.
7. Een marginaal toetsingsrecht van wetten in formele zin aan de Grondwet wordt ingevoerd. Hiertoe wordt een speciale kamer van de Hoge Raad ingesteld.

MENS EN WELVAART.

A. de economische inrichting van de jaren tachtig

Onze samenleving staat voor reusachtige uitdagingen. In velerlei opzicht zullen de jaren tachtig ingrijpend verschillen van de jaren zestig. Ontwikkelingen die zich in de jaren zeventig hebben aangediend, zullen in de loop van de komende tien jaar hun beslag krijgen. In het bijzonder geldt dit voor het tot politieke wasdom komen van ontwikkelingslanden, de wijzigingen die zich voordoen in onze nationale economische orde en de uitdagingen waarvoor onze parlementaire democratie zich gesteld ziet.

Zuid-Amerikaanse, Afrikaanse en Aziatische staten zullen het komende decennium een steeds belangrijker rol te vervullen hebben, zowel op regionaal als op wereldniveau. Armoede, bevolkingsgroei, financieringsproblemen en sociale spanningen als gevolg van een onevenwichtig moderniseringsbeleid (urbanisatie, geforceerde industriële ontwikkeling e.d.) lijken in toenemende mate tot conflicten te kunnen leiden. Conflicten, die gezien de toenemende onderlinge economische en politieke afhankelijkheid van staten en werelddelen niet tot het nationaal niveau beperkt blijven.

Stabiele en vreedzame verhoudingen vergen van de geïndustrialiseerde landen een energiek beleid, gericht op verkleining van de gapende kloof tussen arm en rijk. Maatregelen ter bevordering van een rechtvaardiger internationale arbeidsverdeling, waarbij arbeidsintensieve productie zoveel mogelijk plaats vindt in ontwikkelingslanden, zijn in dit verband onvermijdelijk. Tevens moet gestreefd worden naar selectieve economische groei, zowel in de ontwikkelde als in de ontwikkelingslanden.

Voor de Europese Gemeenschap heeft dit ingrijpende consequenties. Mede gezien de toetreding van Griekenland, Spanje en Portugal zal de Gemeenschap veel meer prioriteit moeten geven aan haar industrieel en sociaal beleid. Om ook binnen de EG evenwichtiger economische verhoudingen te bewerkstelligen, zal tevens het gemeenschappelijk regionaal beleid sterk moeten worden uitgebouwd. Verbreding van de financiële basis van de EG en een relatief minder zwaar accent op het gemeenschappelijk landbouwbeleid zijn hier toe onontbeerlijk.

Uiteraard laat het streven naar rechtvaardiger internationale economische verhoudingen en selectieve groei ook ons land niet onberoerd. Nederland zal zich in toenemende mate moeten toeleggen op hoogwaardige, kennisintensieve productie. Hiermee hangen ingrijpende veranderingen in onze economische orde samen.

In de eerste plaats zal de werkgelegenheid in de primaire en secundaire sectoren (landbouw respectievelijk industrie) naar alle waarschijnlijkheid verder dalen, terwijl die in de tertiaire en quataire sectoren (commerciële respectievelijk niet-commerciële dienstverlening) waarschijnlijk niet voldoende zal toenemen om als compensatie te kunnen dienen. Het scheppen van arbeidsplaatsen in de sector van de niet-commerciële dienstverlening verdient

geen aanbeveling, anders dan om te voorzien in reëel aanwezige maatschappelijke behoefte. Overigens behoeft verschuiving van werkgelegenheid naar tertiaire en quatsire sector het draagvlak van onze economie niet in gevaar te brengen, mits de betrokken arbeidsplaatsen bijdragen tot behoud van onze concurrentiepositie. Immers ook collectieve voorzieningen hebben economische waarde bijvoorbeeld daar waar een grote mate van coördinatie maatschappelijk voordeel oplevert bijvoorbeeld op het gebied van de wegeaanleg.

Daarnaast kunnen met collectieve voorzieningen belangrijke compensatieve voordelen ten opzichte van het buitenland worden behaald. Zowel door middel van een directe confrontatie van collectieve voorzieningen in verschillende landen, met behulp van een maatschappelijke kosten-baten analyse, als indirect door ontwikkelingen in de marktsector die door de collectieve sector aangezwengeld zijn, of juist door wat aan compensaties achterwege kan blijven. Men moet zich dan ook niet laten misleiden door het feit dat collectieve voorzieningen meestal niet via de markt verhandelbaar zijn, doch volledig opgebracht worden door belastinggelden van de burgers.

Voor een verdeling tussen beide sectoren is bepalend welke sector het best tegen de laagste kosten de meeste mensen tevreden kan stellen, gegeven de waarde die gehecht wordt aan bepaald voorzieningsniveau in relatie tot de levensstandaard elders.

De welvaartsvergelijking met het buitenland wordt sterk beïnvloed door het behoeftenpatroon dat daar heerst en de economische politiek die daar wordt gevoerd.

Uit die welvaartsvergelijking vloeit al dan niet de behoefte voort om te importeren in de meest ruime zin van het woord. Op dat moment wordt het begrip comparatief voordeel ten opzichte van het buitenland actueel. Dit voordeel kan zowel in de marktsector als in de collectieve sector aanwezig zijn. Beide sectoren werken aanvullend op elkaar en voor ons welvaartsniveau ten opzichte van het buitenland is het van belang die verhouding tussen marktsector en collectieve sector te vinden die het grootste gezamenlijke voordeel oplevert.

Een versmalling van het economische draagvlak treedt pas dan op wanneer de totale lasten sterker stijgen dan de opbrengsta n,

werkgelegenheid en vrije tijd

Hoewel de J.O.V.O. zeer kritisch staat tegenover de gedachte dat het verrichten van economische prestaties maatgevend is voor de plaats van de mens in de samenleving en ontplooiing vooral in de arbeid in de orthodoxe betekenis van het woord moet worden gezocht, blijft arbeid voor de zelfverwezenlijking van de mens essentieel. Werkloosheid zal dan ook met alle mogelijke middelen bestreden moeten worden.

Mede gezien de te verwachten aanlag op het totaal aan arbeidsplaatsen door de ontwikkeling van de techniek(chips) is hiervoor een fundamentele aanpak geboden van de huidige plaats van de arbeid in de samenleving.

Herverdeling van arbeid, in de zin van aantasting van de veertig-urige werkweek, achten wij de meest gelijgende oplossing.

Echter ook vanuit het oogpunt van ontplooiingsmogelijkheden van de mens is het vasthouden aan een veertig-urige werkweek ongewenst. Mensen hebben tijd en contacten met andere nodig om in onze maatschappij te kunnen meedraaien. Daarom zijn de ontplooiingsmogelijkheden buiten de arbeid van essentieel belang. Wil de maatschappij haar functie als draagster van intermenselijke zingeving, vrijheid en democratie behouden, dan zal zij ervoor moeten ijveren dat de burger in de maatschappij participeert. De behoefte aan meer vrije tijd doet zich hier duidelijk voelen. Gezocht zal moeten worden naar ontplooiingsmogelijkheden én bouwstenen daartoe voor het individu, buiten de organisatie van ons productieproces. Doel is het bereiken van een zo groot mogelijke onafhankelijkheid voor de mens.

Verruiming van vrije tijd is in principe mogelijk door onder andere langere vakanties, vervroegde pensionering, educatief verlof, een verkorte werkweek o.d.

Gezien het voorgaande zal duidelijk zijn dat het continu kunnen beschikken over meer vrije tijd dan thans, gedurende nagenoeg de gehele levensperiode, verreweg de voorkeur verdient.

Derhalve vallen langere vakanties en vervroegde pensionering als hoofdlijn af. Educatief verlof valt te prefereren boven verlangde studieduur. Immers, de maatschappij is aan verandering onderhevig en evolueert steeds sterker.

Een nadeel van educatief verlof is dat het slechts opgenomen kan worden voor het volgen van enige vorm van onderwijs en dus niet meer tijd beschikbaar maakt voor bijvoorbeeld het uitoefenen van een bestuursfunctie o.d. directe maatschappelijke participatie. Zowel uit een oogpunt van continuïteit en het ons gestelde doel verkiezen wij verruiming van vrije tijd door verkorting van de werkweek. De invulling van de extra vrije tijd wordt aan het individu zelf overgelaten.

Dit betekent geenszins dat er geen voorzieningen getroffen zullen moeten worden bijvoorbeeld in de sociaal-culturele sector. Dit moet voortvloeien uit een afweging van de mate van dringendheid van behoeften waarin wordt voorzien door de zogenaamde economische of de sociaal-culturele sector. Die afweging is ook bepalend voor de vraag of iets economisch gedragen kan worden of niet. Het is een misverstand te menen dat bijvoorbeeld de sociaal-culturele sector slechts kan bestaan bij de gratie van overschotten in de zogenaamde economische sector.

Wat de economische haalbaarheid van vrijetijdsvermeerdering betreft biedt een verkorte werkweek, gegeven het verschijnsel van de structurele werkloosheid, de beste mogelijkheden.

Ook vanuit de inkomensfeer zal overigens duidelijk een bijdrage aan de haalbaarheid van vrijetijdsvermeerdering moeten worden geleverd.

humanisering van de arbeid; ondernemingsdemocratisering

De door ons bepleite verruiming van de vrije tijd ontstaat liberalen niet van de plicht met kracht te streven naar humanisering van het arbeidsproces. Methoden zullen gezocht moeten worden om de zelfverriekelijking van de mens te vergroten. Deze methoden moeten zowel het productieapparaat zelf, als de organisatie van de werkgemeenschap betreffen.

Ten aanzien van de organisatie dient uitgangspunt te zijn dat

leiding geven kan bogen op het vertrouwen van disponent die de gevolgen hiervan ondervinden. Hij achten het niet danvaardbaar dat mensen verkraan zijn in een werkverband, waarin de meerderheid van de werknemers niet achter het gevoerde beleid staat. Derhalve bepleiten wij de gelijdelijke opvoering van de bevoegdheden van de ondernemingsraad, uiteindelijk dient de ondernemingsraad het hoogste orgaan van het werkverband te gaan vormen. Het betrekking tot verbetering van productieprocessen denken wij aan onder andere:

- mechanisatie ter beperking van vuile en zware arbeid
 - het doorbreken van eentonige werkstructuren bijvoorbeeld door een systeem van werkrotatie
 - vergroting van de veiligheid en de gezondheid van de werkers.
- De nieuwe wet op de arbeidsomstandigheden geeft hiervoor goede aanzetten.

het productiesysteem; rol van de overheid; consumentisme

Onze economische orde dient gebaseerd te blijven op de ondernemingswijze productie, in de vorm van een georiënteerd markteconomie. Ondanks de vele nadelen die aan het marktmechanisme kleven, blijft het de grootste kansen bieden op doelmatige afstemming van productie en consumptie. De tijd van ongebreideld economisch liberalisme is echter voorgoed voorbij.

De overheid zal in de komende jaren een zeer belangrijke rol dienen te spelen in het sturen van de economie langs de geschetste lijnen. Het dient de overheid hierbij als richtlijn te hanteren dat de vrijheid van handelen van producenten en consumenten niet noodeloos mag worden beperkt, dat rechtsgelijkheid wordt bevorderd (bijvoorbeeld in het steun- en innovatiebeleid), dat dwang alleen op grond van de wet wordt uitgeoefend en dat het beleid zo doorzichtig mogelijk moet zijn.

En tot nu toe volstrekt onontwikkelde beleidsterrein zal in de jaren tachtig ons inziens een centrale rol moeten gaan spelen: het consumentenbeleid. Daarom gaan we hier uitvoerig op in. Dit consumentisme houdt een tweesporige benaderingswijze in, namelijk zowel het spoor van de consument als individu of als groep, alsmede het spoor van het algemeen maatschappelijk belang c.q. de solidariteit met de medemens nu en in de toekomst.

Het voorgaande brengt onder andere een selectief consumptiebeleid met zich mee, waarin geen plaats is voor het zonder meer primair stellen van de continuïteit van de "onderneming". Er dient een belangrijke weging plaats te vinden gericht op de vrijheid, rechtvaardigheid, waardigheid en kwaliteit van het menselijk bestaan.

Een sterk gericht zijn van preferenties (voorkeuren) op het verkrijgen van steeds meer goederen en diensten doet op den duur afbreuk aan de verbetering van het welzijn van de mens. Voorzover de bescherming van de consument in het geding is richt het consumentisme zich op:

1. informatieverzekering aan de consument
2. juridische bescherming aan de consument
3. kwaliteitsbeheersing van goederen en diensten
4. handhaving van koopvrijheden voor de consument
5. ge- en verboden voor de consument

Bij de beoordeling van maatschappelijke consequenties van consumentengedragingen c.q. massale keuzes valt te denken aan:

6. de noodzaak tot het voeren van een facettenbeleid
7. de gevolgen van consumptie voor het algemeen economisch (structuur) beleid
8. de vorming van de consument

Het bovenstaande onderscheid tussen de punten 1t/m5 en 6t/m8 zal in de praktijk zeker niet altijd doorgevoerd kunnen noch moeten worden. Bovendien menen wij dat de kaders voor het consumptieve niet onoverwinnelijk vast staan.

1. Naast een zo groot mogelijke uniformering van informatie-uitdr., klingen ter verbetering van de vergelijkbaarheid moet voorkomen worden dat er een te sterke verbruikking en sub-jectivering van informatiekanalen optreedt. De informatie-verteikking zelf dient zich onder andere te richten op: gebruiks- en verbruikseigenschappen; samenstelling van het product, assortiment en distributiemogelijkheden; service aspecten; garanties en uiteraard de prijs. De hier bedoelde informatie kan zowel verstrekt worden door de aanbiedende partij zelf, als door derden waaronder begrepen instanties die vergelijkbaar waren- (en diensten) onderzoek verrichten.

Het doel is de doorzichtigheid van de markt te vergroten, met name voor wat betreft duurzame producten en diensten waar men voor langere tijd aan vast zit, omdat andere goederen en diensten, bijvoorbeeld nieuwe verbruikproducten, zonder veel risico door de consument uitgetoetst worden.

Gezien de toename van gang boden producten en diensten, alsmede de enorme differentiatie die daarin optreedt is het voor geen enkele consument nog mogelijk om "de markt" volledig te overzien, zelfs niet meer voorover noodzakelijk ter verhoging van de eigen optimale behoeftenbevrediging.

Daarom pleiten wij ook voor de oprichting van informatiebureaus, die zelfs als inkooporganisaties voor een groep cliënten (consumenten) zouden kunnen optreden, gegeven een hun toevertrouwd budget en de voorwaarden waaronder voor die groep cliënten een hoge afdekkingniveau bereikt kan worden binnen een bepaalde categorie goederen en diensten.

Tenslotte zou het stellen van strengere eisen aan de branche-kennis van verkopend personeel geen overbodige luxe zijn.

2. Bij de juridische bescherming van de consument denken we aan: uniforme gedragsregels inzake klachtenbehandeling; toetsing van parastatistie bepalingen en overeenkomsten van maatschappelijk naarvaarde normen; het ontwerpen van schadeveroorzakkingsregelingen en het creëren van beroepsmogelijkheden, alsmede regelingen van aansprakelijkheidsstelling en beïndigst; het verbod van misleidende reclame en agressieve verkooppraktijken, alsmede het toezicht op de naleving van het verbod.

De instelling van branche-geschillencommissies, die in een bedrijfstak bindende uitspraken kunnen doen inzake klachten, moet verplicht gesteld worden.

Daarnaast moeten beroepsprocedures via de rechter sterk vereenvoudigd worden.

Op de andere zaken verdient uitbouw van de warenwet-diensten met een juridische deel aanbreving. Dit vanwege de nauwe band

die bestaat tussen juridische bescherming en kwaliteits-
beheersing, welke thans ook door de warenwet-diensten (keurings-
diensten) wordt uitgevoerd.

Ten aanzien van de vraag op wie de becijfelast rust, dient niet
bij voorbaat uitgegaan te worden van de ge- of verbruiker.
Het verbod en toezicht op misleidende reclame en dergelijke kan
uitgeuefend worden door een vergrote S.F.E.R. (Stichting Ether
Reclame). Uiteraard moet de signalerende en adviserende rol van
consumenten-organisaties inzake bovenstaande kwesties niet
worden onderschat.

3. Kwaliteitsbeheersing betekent de zorg voor:
op de eerste plaats deugdelijke producten en diensten waarbij
gelet moet worden op aspecten van gezondheid, veiligheid, levensduur,
houdbaarheid, dienstenniveau en op de tweede plaats de begrenzing
van invloeden op de omgeving. Te dient de belasting van het milieu,
het gebruik van grondstoffen, het veroorzaken van sociale over-
last c.q. het oproepen van spanningen, het opwekken van behoeftes
aan compenserende goederen en diensten en dergelijke binnen
maatschappelijk aanvaardbare grenzen te blijven.

Het voeren van kwaliteitsmerken moet verplicht gesteld worden.
Het opstellen en verlenen van deze merken is een taak van de
overheid.

Het effect van het voeren van dergelijke merken voor de kwaliteit
van het bestaan ligt geheel in handen van de consument.

Om uitstralingseffecten van massale consumptie binnen maatschap-
pelijk aanvaardbare grenzen te houden staan wij de ontwikkeling
van een normensysteem voor waarin grenzen gesteld worden bijvoor-
beeld inzake uitlaatgassen of waterverbruik die per eenheid
product niet overschreden mogen worden.
Verder verwijzen wij naar punt 6.

4. Handhaving van keuzevrijheden betekent de zorg voor:
een voldoende ruim assortiment binnen een bepaalde consumptie-
categorie - betaalbare producten en voorzieningen - een optimale
verhouding tussen particuliere en collectieve bestedingen.

Instrumenten hiervoor zijn het mededingingsbeleid, een prijzen-
en subsidiebeleid, alsmede de verstrekking van collectieve goederen
en diensten en zo nodig distributie in geval van schaarste.
De maatschappelijk gewenste verhouding tussen particuliere en
overheidsconsumptie dient in het oog gehouden te worden, ter
voorkoming van scheefverdeling c.o. beperking van het nationaal
besteedbare inkomen.

Keuzevrijheid stelt alleen dan iets voor, wanneer deze blijvend
naar de voorziene toekomst verzekerd is en indien men over
voldoende kennis beschikt inzake de aanwezigheid van alternatieven.

5. Geboden en verboden voor de consument dienen ter bescherming
van hemzelf.
Voorchriften voor het gebruik of uitvoeren van bepaalde zaken
(bromfietshelm/verbod), zowel als het verbod op bepaalde zaken
te gebruiken, in textiel te hebben of aan te prijzen (hard-drugs/
wapens/snoepgoed).
Op dit punt dient gewaakt te worden tegen paternalisme.

6. Massale consumptie kan noodzaken tot het voeren van een facetten-beleid of zal een reeds gevoerd beleid beïnvloeden. Te denken valt hierbij aan de invloed van grootschalige consumptie op het milieu, de ruimtelijke ordening, de werkgelegenheid, de technologie enz. Hiervoor dienen kaderwetten ontwikkeld te worden, die op meso- en regionaal niveau verder ingevuld moeten worden door respectievelijk de sociale partners en bestuursorganen in nauwe samenspraak met erkende vertegenwoordigingen van belangengroepen.
7. De gevolgen van consumptie voor het in het algemeen economisch beleid betreffen zowel de economische orde als de economische toestand waarin een land verkeert.

Gevolgen voor de economische orde treffen we onder andere aan op het gebied van de arbeidsverdeling, de schaalvergroting en de inkomensverdeling.

Gevolgen voor de economische toestand treffen we onder andere aan op het gebied van de voortbrengingskosten, de geldpolitiek (credietverlening) en de verhouding met het buitenland.

De nog steeds voortschrijdende arbeidsdeling noopt tot een beleid gericht op humanisering van de arbeid.

De optredende schaalvergroting noopt onder andere tot ondersteuning van het midden- en kleinbedrijf en het beperken van kartelvorming. De grotere spreiding van inkomens leidt tot een gewijzigd monetair en in ruime zin financieringsbeleid.

De loonsisen, reclamekosten en kosten van grondstoffen stuwen de voortbrengingskosten omhoog en roepen tot internationaal gericht economisch beleid.

De uitbreiding van de consumptie boven de direct aanwezige bestedingsmiddelen noopt tot het voeren van een stringente geldpolitiek.

De toegenomen consumptie in het buitenland noopt tot verhoogde exportinspanningen en mogelijk tot het belasten van bestedingen in het buitenland.

Al deze zaken zijn min of meer sterk beïnvloed door het verschijnsel van massale consumptie en de toegenomen bestedingsvrijheid van mensen, doordat hun inkomen uitreikt boven hetgeen noodzakelijk is voor het directe levensonderhoud.

De vraag is waar dit alles toe leidt. Bij iedere voortbrenging, of dit nu door de particuliere of collectieve sector wordt gedaan, dient een afweging plaats te vinden tussen de offers die gebracht moeten worden in de vorm van arbeid, beslag op natuurlijke hulpbronnen, verbruik van kapitaalgooederen, eventueel het treffen van zogeheten "compenserende maatregelen" en de behoeftebevrediging die eruit voortvloeit voor de consument, alsmede de bijdrage aan het algemeen maatschappelijk welzijn.

Ook voor de verhouding tussen particuliere en collectieve sector dient deze afweging te worden gemaakt.

8. De vorming van de consument, waartoe ook de volksvertegenwoordigers en budgethouders gerekend worden, is gericht op maatschappelijk verantwoord consumeren, wat inhoudt het bewaren van voldoende

keuzemogelijkheden ook voor de volgende generaties. Afhankelijk van de kwaliteit van de besluitvorming van de consument zal overheidsingrijpen al dan niet achterwege kunnen blijven.

Uiteraard is de consument niet in staat alle mogelijke effecten van zijn eventuele consumptie in de besluitvorming te betrekken, maar een duidelijke kwaliteitsverbetering moet bereikt kunnen worden.

Het maatschappelijk welzijn dient primair te staan c.q. een visie die gericht is op een hoger welzijn van de mens. Het liberalisme dient de tweesporige benadering bij ieder individu te stimuleren en daarbij eventueel niet te schromen het niet-individueel aantrekkelijker te maken.

Bij de vorming van de consument wat onder andere via het onderwijs kan gebeuren, gaat het niet alleen om kennis op te doen op consumentengebied, maar ook om met informatie te leren omgaan.

Ons inziens kan de reclame niet gebruikt worden als handvat om maatschappelijk verantwoorde keuzes te bewerkstelligen.

Dit neemt niet weg, dat als de consument eenmaal verantwoordelijkheidsbesef van de dag legt, de producent hierin reden kan zien dit als concurrentie-item te verheffen.

Door bewustmaking van de consument (en eventueel andere bestedingsbeslissers) kan een grotere continuïteit en standvastigheid in keuzes bereikt worden, hetgeen kan betekenen dat de verkoopkosten daarvan de reclamekosten, het leeuwendeel uitmaken, dalen.

Primair dienen overheidsmaatregelen erop gericht te zijn te bewerkstelligen dat de consument zelf een verantwoorde afweging maakt.

Het instrument van heffingen is hier uiterst geschikt voor. Dan weten we meteen of iets een bijdrage levert aan het zogenaamde economische draagvlak of niet.

Echter niet alles is uit te drukken in een prijs, hoewel dit systeem nog veel verder ontwikkeld kan en moet worden. In dat geval moet gewerkt worden met subsidies, met het opzetten van indicatieve planning, waarin consumentenvertegenwoordigingen kunnen participeren en zo nodig met direct ingrijpen van de overheid, wat ook de aanmaak en de distributie van producten en diensten kan inhouden. Indicatieve planning, gericht op het niveau, de samenstelling en verdeling van de consumptie in zijn globale ontwikkeling dient gefiatteerd te worden door het parlement en zou kunnen leiden tot het stellen van een maximum aan verbruikseenheden energie per huishouding, of een maximum emissieniveau voor een bepaald gebied, om maar enkele voorbeelden te noemen.

Ook overheidsbestedingen dienen aan het nationaal beleid getoetst te worden. De benoeming van een staatssecretaris voor consumentisme is gewenst.

Gegeven het sturend optreden van diverse organen en het streven naar decentralisatie is het handhaven van een consistent beleid een punt van zorg.

De georiënteerde markteconomie dient tevens een gecoördineerde markteconomie te zijn.

slotbeschouwing

De steeds belangrijker rol van de overheid in het economisch leven vraagt om een bestudering van de vraag hoe besluiten op dit terrein tot stand dienen te komen.

De J.S.V.D. pleit hierbij voor een onduubbelzinnig primaat voor het parlement. Slechts daar kunnen alle belangen worden meegewogen, ook van diene die zijn belangen niet weet beschermd door machtige pressiegroepen of belangenbehartigingsorganisaties. Dit betekent niet dat voorbijgegaan moet worden aan de zeer wezenlijke rol die met name werkgevers en werknemersorganisaties in het economische besluitvormingsproces dienen te spelen. Op centraal niveau dient gestreefd te worden naar het afsluiten van jaarlijks bij te stellen meerjarenaccorden tussen overheid, werkgevers en werknemers. Deze accorden hebben een indicatief karakter en omvatten afspraken over het macro-economisch beleid. Het parlement houdt in deze echter het laatste woord. Invulling van hier bedoelde afspraken dient zoveel mogelijk gedecentraliseerd plaats te vinden, met name op bedrijfstak- en regionaal niveau.

In een steeds ingewikkelder en ondoorzichtiger maatschappij, waarin de overheid een steeds belangrijker rol zal moeten spelen worden zeer hoge eisen gesteld aan een parlementair-democratisch bestuursstelsel. Het oud-liberale onderscheid tussen staat en maatschappij vervaagt. Het ambtelijk apparaat raakt verstrengeld met adviesorganen, particuliere instellingen en organisaties. Zowel op het economisch gebied als op sociaal-economisch terrein bestaat het gevaar, dat het beleid zich in toenemende mate zal onttrekken aan controle door politiek verantwoordelijken. De ontwikkeling van de verhouding tussen bureaucratie en particuliere of semi-publieke instanties maakt het vraagstuk van de politieke bestuurbaarheid van onze verzorgingsstaat tot één der belangrijkste van de komende tien jaar. Hierop zal in het hoofdstuk Mens en Staat nader worden ingegaan.

STELLINGEN.

1. Zowel uit oogpunt van structurele werkloosheid als vanwege beperkingen die het productieproces onder handhaving van het welvaartsniveau oplegt aan humanisering van de arbeid, is het streven naar verkorting van de werkweek, (gedifferentieerd) in te voeren, zinnig en vanwege inverdien-effecten betaalbaar.
2. Medezeggenschap dient gebaseerd te zijn op deelname aan de organisatie. Uit dien hoofde dient de ondernemingsraad het hoogste orgaan te zijn, hetgeen inhoudt dat hiërarchie en beleid gedragen moeten worden door een democratisch tot stand gekomen vertrouwensavotum.
3. De betaling van arbeid dient zich uit te breiden tot alles wat als maatschappelijk zinnig wordt onderkend. Daarbuiten is geen beloning mogelijk.
4. Consumentisme is zowel op de belangen van het individu als op die van de maatschappij gericht. Dit betekent dat niet gestopt kan worden bij voldoende informatieverstrekking en juridische bescherming onder andere door middel van branchegeschillencommissies en de uitbouw van de warediensten. Bij het verlenen, ongevraagd, van kwaliteitskeurmerken door deze diensten dient rekening te worden gehouden met de maatschappelijke effecten van massale consumptie.
5. Ten behoeve van het bereikbaar maken van een maatschappelijk verantwoord minimum welvaartsniveau voor alle leden van de samenleving kan de overheid een subsidie- en/of prijzenbeleid, danwel een distributie- en/of productiebeleid voeren. Daarnaast is het instrument van heffingen uitermate geschikt om maatschappelijk verantwoorde consumptie-keuzes te bevorderen.

B. Inkomenspolitiek

De bestaande inkomensverhoudingen in Nederland zijn grotendeels gebaseerd op in het verleden gegroeide verhoudingen en worden in stand gehouden door een stelsel van automatismen. De overheid probeert door middel van belastingen de bestaande situatie op het inkomensvlak van zijn scherpe kanten te ontdoen. Van een geïntegreerd en rechtvaardig inkomensbeleid is echter geen sprake.

De J.O.V.D. is van oordeel, dat de jaren tachtig een integraal inkomensbeleid van de overheid vragen, waarin duidelijkheid wordt verschaft over de toestandkoning, de herverdeling, de overdracht en de opbouw van de inkomens in Nederland.

Dit integrale inkomensbeleid van de overheid dient uit te gaan van het maatschappelijk nut van de resultaten van de arbeid als primaire verdeelingsgrond. Het maatschappelijk nut van arbeid wordt in de collectieve sector door de overheid vastgesteld lange politieke lijnen en gegoten in een systeem van functieclassificaties. In de private sector zal de markt een belangrijkere rol spelen, maar gezien de overwegend wedderzijdse invloed mag een afstemming van markt en collectieve sector op elkaar worden verwacht.

Bovendien pleit de J.O.V.D. voor inbreng van de overheid naast de traditionele sociale partners bij het vaststellen van de functieclassificaties in de private sector.

Essentieel voor een goed functioneren van een systeem van maatschappelijke functieclassificatie is een regelmatige herbeoordering. Verworven rechten en rechtszekerheid mogen dan ook niet langer absoluut worden. De J.O.V.D. is zich ervan bewust dat in de

praktijk behoefte zal bestaan aan flexibiliteit op grond van individuele of groepsomstandigheden binnen de vastgestelde functieclassificaties. Dit is gerechtvaardigd te achten op grond van verschillen in inspanning en van verschillen in de aard van de omstandigheden waaronder het werk moet worden verricht.

Dit verdient een nadere toelichting. In principe worden verschillen in inspanning tussen bepaalde groepen van functies meegewogen

bij de bepaling van het maatschappelijk nut en vandaar bij de vaststelling van de functieclassen. Niettemin is het mogelijk dat een on-evenredigheid ontstaat tussen de vereiste inspanning en het afgevoerde maatschappelijk nut. Dit vereist correctie.

Sterker geldt dit nog voor verschillen in inspanning binnen één bepaalde groep van functies. Ook verschil in aard van de omstandigheden, waaronder bepaalde werkzaamheden moeten worden verricht, vereisen correcties ten aanzien van de totstandgekomen beloningsverschillen op grond van het maatschappelijk nuts criterium. Dertalve dienen de inkomens, gebaseerd op de functieclassificaties, omgeven te worden door een bandbreedte, zowel naar boven als naar beneden, waarbij binnen correcties kunnen worden toegepast op basis van inspanningsverschillen en verschillen in de aard van de werkzaamheden (zwaar, vuil, geestdodend, ongeerd werk enz.)

Gezien de invloed die de markt via het maatschappelijk nuts criterium uitoefent op de functieclassificatie dienen onvolmaaktheden in de werking van de markt met kracht te worden bestreden. Daarbij valt het niet te denken aan groepsbescherming, monopolievorming, garantie en imperfecties door afgescheiden deelmarkten. De overheid heeft hier een zeer belangrijke taak.

"vrije" beroepen

Het systeem van functieclassificatie is in feite niet mogelijk voor beroepenaars van de zogenaamde vrije beroepen. Daartoe zou nationalisatie van de vrije beroepssector nodig zijn. Dit wijst de I.O.V.O. met name op efficiëntieproblemen af. Inkomens van beroepenaars van vrije beroepen komen in principe tot stand door de werking van het marktmechanisme. Dit kan sporen met het maatschappelijk nuts criterium, echter, vastgesteld moet worden, dat de werking van de markt met betrekking tot de vrije beroepen (met onderlinge gradaties) gebrekkig is. Groenbescherming en monopoliseringen vormen verstoerende elementen. Bovendien is de markt wel een zeer belangrijke, maar niet de enige grootheid ter bepaling van het maatschappelijk nut. Bij er sprake zijn van een geïntegreerd inkomensbeleid dan dient de uiteindelijke beslissing over de vaststelling van de inkomens immers duidelijk bij het parlement te liggen. De inkomensverhoudingen, tot stand gekomen via de werking van de markt dienen derhalve nog gecorrigeerd te worden op grond van andere grootheden, die het parlement meent bij de vaststelling van het maatschappelijk nut. Daarnaast dient correctie plaats te vinden middels vergelijking met andere functies wat betreft de aard van omstandigheden waaronder het werk moet worden verricht en de vereiste inspanning. Derhalve stelt de I.O.V.O. voor de inkomensvorming van de beroepenaars van de vrije beroepen het volgende systeem voor. De tarieven dienen een wettelijke vastgesteld minimum en maximum te krijgen. De zuiverheid geeft als het ware een functieclassificatie met een bandbreedte. De beroepenaars van het vrije beroep stellen zelf hun tarieven vast. Via de werking van het marktmechanisme zal bij hogere kwaliteit hogere tarieven kunnen worden berekend, hetgeen spoort met het maatschappelijk nuts criterium. Zodoende kunnen ook inspanningsverschillen worden verdisconteerd.

Een andere belangrijke categorie personen die niet onder het systeem van functieclassificatie zijn te brengen zijn diegene, die hun inkomen verdienen uit handel in de breedste zin van het woord. Ook hier vindt inkomensvorming primair plaats via het marktmechanisme. Veel van wat ten aanzien van de "vrije" beroepen is gesteld, geldt ook voor deze categorie. Wezenlijk verschil is echter, dat deze groep niet met betrouwbare tarieven werkt. Het prijsbeleid dient andere economische doeleinden en is derhalve een oneigenlijk middel om inkomensdoelinden voor de overheid na te streven. Als enig correctiemiddel heeft de overheid de belastingheffing. Hiervan dient een redelijk gebruik te worden gemaakt dat de inkomensvorming van bedoelde categorie zoveel mogelijk aansluiting vindt bij de gebruikelijke criteria voor het inkomensbeleid, opdat van een geïntegreerd inkomensbeleid sprake blijft.

inkomen uit vermogen

vermogen is alleen een rechtvaardig bezit als het is ontstaan door besparingen uit een rechtvaardig verkregen inkomen. Het bestaan van vermogens als op andere wijze reeds zijn ontstaan, moeten we echter noodgedwongen accepteren.

Inkomen uit vermogen is rechtvaardig, zolang de bezitter van het vermogen dit zelf heeft bespaard op zijn inkomen.

Ten aanzien van geërfd vermogen geldt een afwijking met twee elementen.

Ten eerste: het staat de erflater vrij een gedeelte van zijn rechtvaardig verkregen inkomen zelf te besteden aan eigen consumptie of te bestemmen voor diegene die hij het geld na zijn dood wil nalaten.

Ten tweede: vanuit de liberale visie behoort inkomen een rechtvaardige beloning te zijn voor verrichte inspanning. Voor de J.O.V.D. is derhalve geërfd vermogen voor de erfgenaam een niet rechtvaardige vorm van inkomensdoelname.

Een volgens de J.O.V.D. niet oplosbaar dilemma voor de erflater is het nalaten zeer gerechtvaardigd te achten, voor de erfgenaam is het onrechtvaardige inkomensdoelname.

Pragmatisch afwegend zou de J.O.V.D. het volgende willen bepleiten:

1. optrekken van de belastingvrije voet bij schenking en erfenissen
2. sterk progressief tarief bij successie en schenkingrechten
3. afschaffen van het bestaande wettelijke onderscheid bij schenking- en successierechten tussen bepaalde graden bloedverwanten onderling, bloed- en aanverwanten en niet in familierechtelijke betrekking staande personen.

Deze onderscheidingen acht de J.O.V.D. een niet meer in de jaren tachtig passende bevoordeling van de erflater en bevoordeling van familieplaatjes boven andere betrekkingen tussen personen

4. bij de vaststelling van de tarieven voor successierechten dient een duidelijk onderscheid te worden gemaakt tussen vermogen, dat de erfgenaam voor privé consumptie wenst te gebruiken en vermogen dat gebruikt wordt om eigen inkomen via arbeid te verwerven. Hierbij valt te denken aan landbouwgronden, een winkel e.d. In zulke gevallen dienen successierechten voorzetting van de bedrijfsvoering niet aan te tasten. Ook bij vererving van zaken met grote culturele of historische waarde zou gedacht moeten worden aan een speciale vorm van successierechten, opdat deze zaken niet wegens de te hoge daaraan verbonden kosten verloren gaan.

In bovenstaand systeem van inkomens is democratische invloed op grond van het maatschappelijk nuts criterium zowel via het parlement als via georganiseerde belangenverenigingen verzekerd. Daarbij geldt voor de J.O.V.D. het primaat van het parlement als enig orgaan waar alle belangen kunnen worden meegewogen. De overheid dient er dan ook zorg voor te dragen dat de inkomensopbouw in de private sector niet te veel afwijkt van die in de collectieve sector, hoewel ruimte moet worden gelaten om in te kunnen spelen op afwijkende omstandigheden in de private sector. Waar democratische controle een grote rol speelt, is het essentieel dat volstrekte openheid bestaat over de inkomens van de Nederlanders. Die openheid moet dan wel het zogenaamde netto-netto inkomen betreffen en dat wil zeggen: het inkomen na belastingcorrectie en correctie voor inkomensbesparende maatregelen (bijvoorbeeld huursubsidie en ziekenfonds).

Beleving van de waarde van verschillende inkomensbestanddelen en op geld waardeerbare grootheden in de secundaire sfeer is een zeer persoonlijke zaak. Optimalisering van de inkomensbeleving door het persoonlijk beïnvloedbaar maken van de opbouw van het inkomen is dan ook wenselijk.

In dit kader zou de J.O.V.D. invoering van het zogenaamde Cafeteria-systeem willen bepleiten. Volgens dit systeem kan een werknemer ieder jaar van een deel van zijn inkomen, dat minimaal groeit met de nominale toename, zelf bepalen in welke vorm hij dit

en pensioen. Mogelijkheden zijn onder meer hogere pensioen-
premie, eenmalige uitkering, langere vacantie, extra snipper-
dagen enz.

Inkomen dient een beloning te zijn, gerelateerd aan verrichte
arbeid. Enerzijds dient het maatschappelijk nut van de arbeid
zodanig te zijn dat het verworven inkomen gerechtvaardigd is,
anderezijds dient maatschappelijk nuttige arbeid betaald te worden.
De veel gemaakte tegenstelling tussen vrijwilligerswerk en
betaalde arbeid kan verwarring opwekken, als gesproken wordt over
vrijwilligersarbeid die het recht verschafft op een overheids-
uitkering.

Of er is sprake van vrijwillig verrichte arbeid met geen of
onvoldoende maatschappelijk nut (hobby) en dan is het inkomen
niet gerechtvaardigd, of er is sprake van vrijwillig verrichte arbeid
met voldoende maatschappelijk nut en dan behoort deze arbeid
betaald te worden, en valt de conclusie te trekken dat bij de
allocatie van inkomen maatschappelijk nuttige werkzaamheden
ten onrechte buiten beschouwing zijn gelaten.
Deze werkzaamheden dienen dan als "baan" in de traditionele
zin te worden aangemerkt.

STELLINGEN.

1. Alle inkomenseffecten van overheidsbeleid dienen te worden verzat in een integraal inkomensbeleid.
2. Inkomensverschillen dienen uitsluitend te kunnen ontstaan door:
 - a. verschillen in maatschappelijk nut van de resultaten van arbeid
 - b. verschillen in inspanning
 - c. verschillen in de aard van het werk.
3. Inkomensverhoudingen worden door het parlement vastgesteld op basis van drie criteria: maatschappelijk nut, inspanning en aard van het werk. Hiertoe wordt gebruik gemaakt van een systeem van functieclassificaties waarin rond elk inkomen een bandbreedte bestaat. Deze bandbreedte dient breed genoeg te zijn om verschillen in inspanning en aard van het werk evenredig te kunnen belonen. De functieclassificatie voor de overheid dient te zijn afgeleerd op die van de marktsector. Deze afstemming is uiteindelijk wederzijds. Het hele systeem dient regelmatig te worden herwaardeerd.
4. De overheid dient voor zelfstandigen het vestigings- en opvoedingsbeleid vast te stellen.
5. Tarieven van beoefenaars van vrije beroepen dienen een wettelijk minimum en maximum te hebben.
6. De J.O.V.O. pleit voor het optrekken van de belastingvrije voet bij schenkingen en erfenissen, en een sterk progressief tarief bij schenkingen- en successierechten. Het onderscheid tussen bepaalde graden bloedverwanten, aanverwanten en niet-familie-leden dient bij schenkingen en erfenissen te verdwijnen.
7. Inkomens dienen openbaar te zijn.
8. De J.O.V.O. bepleit experimenten met het zogenaamde Cafetaria-systeem. Volgens dit systeem kan een werknemer ieder jaar van een deel van zijn inkomen, welk minimaal groeit met de nominale toename, zelf bepalen in welke vorm hij dit wil genieten.
9. Arbeid is maatschappelijk voldoende nuttig, of zij is dat niet. In het eerste geval dient zij volledig te worden betaald, in het tweede geval helemaal niet.

E. technologische vernieuwing en industriebeleid

Technologische vernieuwing, innovatie, is vergelijkbaar met de constante aanmaak van nieuwe cellen en bloeddeeltjes in het menselijk lichaam. Instandhouding, laat staan verbetering van het functioneren van het nationale economische proces is slechts mogelijk dank zij een constante stroom van nieuwe technieken en producten, welke verouderde technieken en niet meer gewenste producten vervangen, verbeteren en aanvullen.

De constatering dat dit innovatie-proces in de Nederlandse economie ernstig stagneert, leidt algemeen tot de conclusie dat van de overheid stimulansen moeten uitgaan om dit proces weer op gang te krijgen. Iets beleid moet voor liberalen ten principale uitgaan van innovatie als gevolg van zogenaamde "Demand pull" dat wil zeggen: technologische research bij de overheid (TNO) dient niet academisch/theoretisch van karakter te zijn, inlagendeel, concrete problemen dienen te worden opgelost, behoeften dienen te worden bevraagd. Met andere woorden: de praktijk, de vraag moet impulsen tot vernieuwing geven.

Het traceren van de problemen en behoeften is bij uitstek het specialisme van de individuele bedrijven en ondernemers. De overheid moet zich niet inbeelden die signaalfunctie te kunnen overnemen. Dat kan niet, omdat deze functie gedecentraliseerd en individueel plaats vindt, nieuwe ideeën en kansen worden bedacht door onafhankelijke en creatieve mensen, niet binnen overheidsstructuren en door overheidsfunctionarissen. De stimulansen, die van de overheid moeten uitgaan, dienen beleenningen voor die kleinschalige innovatiebronnen weg te baan.

Niet alleen moeten de financiële voorwaarden worden geschapen om innovatieprocessen op gang te brengen. Ook dient de overheid met gerichte beleidsmaatregelen nieuwe ondernemingen of producten, tijdens en na hun ontstaan, daadwerkelijk te steunen.

Een goede mogelijkheid daartoe is bijvoorbeeld het uitruien van de regionale ontwikkelings-antchappijen met een innovatieafdeling. Een, uit psychologisch oogpunt alleen al, dringend geboden maatregel is de steun aan grote veelbeslavende bedrijven, zonder vooruitzichten op middellange termijn, af te bouwen.

Hoewel de J.O.V.O. een open oog heeft voor de sociale consequenties en de werkgelegenheid op korte termijn, moet geconstateerd worden dat deze steunverlening op middellange termijn een reeks negatieve gevolgen heeft. In dit kader moet gekeken worden op het feit dat deze steunverlening als consequentie meebrengt dat voor vele kleinschalige- en innovatieprojecten geen geld is. De werkgelegenheid die deze projecten oplevert schept, in aantal, minstens dezelfde hoeveelheid arbeidsplaatsen en is bovendien van de gewenste flexibiliteit.

Inhoudelijke intensieve controle is bij overheidssteun gerechtvaardigd. De besteding van gezamenchapsgelden door individuele bedrijven moet vooraf en achteraf gecontroleerd worden.

Inzet van TNO en de academische wereld bij het innovatieproces dient zodanig te zijn dat de verzoek van bedrijven onderzoek kan worden verricht. Innovatie is aantoonbaar vele malen méér gebaat bij het zoeken van (nieuwe) oplossingen, dan bij het zoeken van toepassingsmogelijkheden voor nieuwe technieken. Laat een overheidsbeleid dienen de bedrijven zelf alle aandacht te concentreren op de mobilisatie van latent aanwezige creativiteit en talenten. Concentrativering van het bedrijfsleven is ook voor het benutten van die grote bron van innovatie, van essentieel belang.

STELLINGEN.

1. Innovaties moeten slechts worden gestimuleerd en ondersteund door de overheid voorover zij een bestaande behoefte bevredigen of een bestaand probleem oplossen(demand-pull)
2. Overheidssteun mag alleen worden gegeven aan bedrijven met goede vooruitzichten, die tijdelijke problemen niet zelf of in samenwerking met andere bedrijven aankunnen.
3. Overheidssteun aan individuele bedrijven dient project-gericht te zijn, en moet worden vergezeld van deskundige controle vooraf en achteraf.
4. TNO, TH's en Universiteiten dienen op verzoek bedrijven te helpen bij hun onderzoek- en ontwikkelingsactiviteiten.

MENS EN ONTWIKKELING.

Inleiding

In onze pluriforme en dynamische samenleving, waarin niet alleen kennis snel veroudert en waarden en normen veelvuldig veranderen, maar waarin ook de beroepsstructuur aan het verschuiven is en waarin gedachten over wederkerend onderwijs en een vrije tijdsmaatschappij opgeld doen, behoort het onderwijs steeds ter discussie te staan.

Voor liberalen zal centraal in die discussie dienen te staan: in hoeverre is het onderwijs in staat om achterstanden weg te werken. Daartij is irrelevant of gesproken wordt over gelijke kansen, gelijkwaardige kansen of eerlijke kansen. Het gaat erom of het onderwijs zijn rol als "sociaal nivelleringsinstituut" kan spelen.

Dit is het centrale punt in de visie van liberalen op onderwijs, omdat nog steeds geldt dat de mate van ontplooiingsmogelijkheden die men heeft, gekoppeld zijn aan de sociale positie die men inneemt, en deze sociale positie is weer afhankelijk, althans in verregeande mate van het genoten onderwijs.

Verschil in ontplooiingsmogelijkheden achten wij aanvaardbaar - binnen de grenzen van democratische besluitvorming en inkomenspolitiek - zolang het principe van eerlijke kansen op gelijke startmogelijkheden ten aanzien van de maatschappelijke ontplooiing geen geweld wordt aangedaan.

Onze gehele gedifferentieerde samenleving en de aanvaardbaarheid daarvan berust op de eerlijke kansen op een gelijkwaardig eindresultaat.

basisonderwijs

Het verwerken van achterstandssituaties biedt de beste mogelijkheden als daar zo vroeg mogelijk mee wordt begonnen. Derhalve kiest de J.O.V.O. ondubbelzinnig voor het leggen van prioriteit bij het kleuter- en basisonderwijs, zelfs als dit ten koste mocht gaan van het middelbaar of hoger onderwijs.

De ideeën die aan de basisschool, die in 1983 een feit moet worden, ten grondslag liggen spreken ons zeker aan. Met name willen we wijzen op de doelstelling van de basisschool, dat rekening gehouden zal worden met het milieu, de aanleg, het ontwikkelingstempo en de belangstelling van de leerling.

Het onderwijs op de toekomstige basisschool wordt volgens een schoolwerkplan gegeven. Dit schoolwerkplan wordt op voorstel van het onderwijsteam en na overleg met de ouders jaarlijks door het schoolbestuur goedgekeurd.

1. het opstellen van een schoolwerkplan betekent dat de identiteit van de school wordt vastgelegd. Het schoolwerkplan - het geweten van de school - "hoeft niet noodzakelijkerwijs de identiteit van het bevoegd gezag te zijn, legt staan van de inspectie".

De school verkrijgt dus meer autonomie. Deze autonomie houdt in dat de huidige deugdelijkheidseisen, die vanuit de overheid aan het onderwijs worden gesteld, op de helling moeten. Nieuwe deugdelijkheidseisen zullen door de grotere autonomie van de school een ruime interpretatie behoren toe te laten. Met andere woorden; door het schoolwerkplan wordt de decentralisatie van het onderwijsbeleid bevorderd.

2. Als iedere school door middel van het schoolwerkplan aan zijn "gezicht" krijgt, behoort de vrijheid van onderwijs zo te worden geïnterpreteerd, dat de overheid niet meer het recht heeft voedingsgebieden en schoolgrenzen te hanteren.

3. Het schoolwerkplan is in het bijzonder een uitdaging voor het openbaar onderwijs, waar de zorg voor pluriformiteit een groot goed is. De openbare school zal, als ontmoetingschool, door middel van het schoolwerkplan inhoud behoren te geven aan haar school, namelijk de verdraagzaamheid. Dit betekent dat er binnen het schoolwerkplan ruimte behoort te zijn voor minderheden. Het schoolwerkplan van een openbare school zal zowel aan minderheidsopvattingen met betrekking tot onderwijs van ouders als leerkrachten tegemoet behoren te komen.

De belangrijkste oorzaken van achterstanden liggen bij sociaal milieu-omstandigheden. De basisschool zal dan ook met alle kracht deze achterstanden dienen te bestrijden. Hierbij valt te denken aan:

- het opheffen van taalachterstanden
- compensatie en activeringsprogramma's (ten behoeve van contactuele eigenschappen, creatieve vermogens enz.)
- huiswerkklassen

Bij het onderwijsbeleid dient, juist gezien de belangrijke doelstelling van het wegwerken van achterstanden nadruk te liggen op extra faciliteiten voor scholen in sociaal zwakkere gebieden. (extra leerkrachten, kleinere klassen)

voortgezet onderwijs

De tweede fase van het funderend onderwijs - het voortgezet onderwijs - behoort aan te sluiten bij het ontwikkelingsniveau van de leerling, zoals dat zich binnen het basisonderwijs heeft voltrokken. Dit betekent dat er met name ook in het voortgezet onderwijs rekening behoort te worden gehouden met tempo, interesse en niveau van de leerling. Binnen dit streven naar voldoende differentiatiemogelijkheden past de huidige scheiding tussen het beroepsonderwijs en het algemeen vormend onderwijs niet.

Experimenten met de verlengde brugperiode zijn een goede aanzet tot het doorbreken van die scheiding. Een driejarige brugperiode houdt in dat alle vormen van voortgezet onderwijs in zekere mate geïntegreerd worden.

In deze verlengde brugperiode zal de nadruk behoren te liggen op de algemene vorming, waarbij beroepsgerichte activiteiten plaats kunnen hebben. Ook in deze tweede fase van het funderend onderwijs moet ervoor worden gewaakt de leerling te eng op te leiden. Juist in een voortgezet onderwijs, waar de vrije tijd zal toenemen, de behoefte aan her- en bijvorming stijgt, de vraag naar onderwijs en vorming groeit, betekent dit dat het funderend onderwijs een algemeen vormend karakter moet hebben. Te meer daar er enerzijds talloze beroepen verdwijnen en er anderzijds nieuwe beroepen ontstaan en er steeds specifieke vakkennis wordt gevraagd, behoort het onderwijs een algemeen vormende basisopvoeding te geven, zodat het individu de nodige flexibiliteit heeft, omdat hij/zij zowel qua kennis als algemene vorming in kan spelen op de mobiliteit in de samenleving.

Dez bovensop kan echter een beroepsgerichte opleiding niet gemist worden, welke echter veel duidelijker in de praktijk geïncorporeerd moet worden (stages, bedrijfsopleidingen enz.)

De pluriformiteitsgedachte behoort in zo'n driejarige brugperiode tot uiting te komen. Het doel is verdraagzaamheid en geen polarisatie. De organisatievorm van de driejarige brugperiode behoort flexibel te zijn, met andere woorden de organisatievorm moet de mogelijkheid bieden zich aan te passen aan de individuele talenten, aan de belangstellingszwaarte van de leerling en aan de veranderingen in de samenleving.

Een pleidooi voor een flexibel onderwijsstelsel betekent ook het ter discussie stellen van het huidige vakkensysteem - om maar te zwijgen over de inhoud van de vakken. In plaats van vakken zou men moeten overgaan tot een aantal leergebieden, bijvoorbeeld:

- "het gezond bestaan: gebruik van eigen lichaam, lichamelijk welbevinden, sport, spel en verzorging;
- het sociaal bestaan: het aangewezen zijn op communicatie om te kunnen leven en werken met anderen;
- het sociaal/economisch productief bestaan: het leven in een productief arbeidsbestel beheerst door technologie en economie;
- het sociaal/cultureel bestaan: het leven in een vrije tijdwereld met veelsoortige mogelijkheden"

Leergebieden kunnen wellicht de individuele ontplooiing meer recht doen dan het vakkensysteem. De differentiatiemogelijkheden naar aanleg, interesses, naar niveau kunnen binnen een leergebied beter gerealiseerd worden dan binnen een eng vakkensysteem.

overscholing

Het toenemende opleidingsniveau van de Nederlander roept het probleem van overscholing op. Overscholing leidt tot werkloosheid onder minder geschoolden, die zo beroofd worden van een belangrijk pakket ontplooiingsmogelijkheden.

Dit moet worden tegengegaan, zowel door zo emancipatorisch gericht onderwijs met verschuiving van beroepsopleiding naar latere leeftijd en eventueel voor het grootste deel naar de werksituatie zelf, als door aanpassing van het beloningsniveau aan het aanbod. Ook een gefaseerde invoering van een verlenging van de leerplicht tot achttien jaar is te overwegen, naast het opkrikken van onderwijskundige voorzieningen voor werkenden (bijvoorbeeld avondonderwijs). Als bovenstaande maatregelen niet helpen zou uit solidariteitsoverwegingen de werkgever gedwongen moeten worden een bepaald percentage van een bepaalde categorie van zijn arbeidsplaatsen te bezetten met personen die een bepaalde maximum opleidingsgraad niet te boven gaan.

Tenslotte moet de mogelijkheid van "niet betaalde" arbeid oekoppeld aan maatschappelijk erkende posities sterk uitgebreid worden. Immers, over het algemeen is maatschappelijke erkenning relevant wil een functie minuscule ontplooiingsmogelijkheden bieden. Te denken valt in eerste instantie aan uitbreiding van het huidige vrijwilligerswerk.

STELLINGEN.

1. Centraal in de discussie over het onderwijs dient te staan de vraag in hoeverre het onderwijs in staat is achterstenden weg te werken, zodat het principe van eerlijke kansen op gelijke startmogelijkheden ten aanzien van maatschappelijke ontplooiing geen geweld wordt aangedaan.
2. Bij het onderwijsbeleid dient prioriteit te worden gelegd bij het kleuter- en basisonderwijs, zelfs als dit ten koste zou gaan van het middelbaar of hoger onderwijs.
3. Funderend onderwijs dient algemeen vormend te zijn. De traditionele scheiding tussen algemeen vormend onderwijs en beroepsonderwijs dient te vervallen.
4. Werkloosheid onder minder geschoolden, veroorzaakt door overscholing, dient bestreden te worden, zonedig door positieve discriminatie.